

&folk kirke

HELSINGØR STIFT

#6 | 2017

TROFASTE & TROLØSE ...

DE UDMELDTE & DE INDMELDTE | HVORFOR FALDER FOLKEKIRKENS
MEDLEMSTAL? | DEN DER VAR HER FØR ER HER IKKE MERE |
VIDENSKAB ER RELIGION – RELIGION ER VIDENSKAB | FASCINERET
AF FOLKEKIRKEN | KRISTENDOMMEN UNDER PRES | TO & TO OM
TRO | RELIGIONSTIME | UDEN FOR EUROPA BLOMSTRER TROEN |
FASCINERET AF FOLKEKIRKEN | HVORFOR ER VI SÅ ENESTÅENDE?

4 DE UDMELDTE & DE INDMELDTE

Mød otte danskere, der fortæller, hvorfor de har meldt sig ind eller ud af folkekirken.

12 HVORFOR FALDER FOLKEKIRKENS MEDLEMSTAL?

Færre barnedåb spiller en meget større rolle end voksne, der forlader folkekirken.

14 VIDENSKAB ER RELIGION RELIGION ER VIDENSKAB

Kristian Leth: "Man skal være ekstremt skråsikker for at sige, at man ved, hvordan verden hænger sammen."

20 KRISTENDOMMEN UNDER PRES

I århundreder har filosofi, naturvidenskab og politiske bevægelser udfordret den kristne tro.

24 RELIGIONSTIME

Hvad er myter, og hvad er sandhed, når der diskuteres religion og kristendom omkring middagsbordet?

26 UDEN FOR EUROPA BLOMSTRER TROEN

Vesten er en undtagelse fra reglen. I resten af verden spørger man ikke, om du tror, men *hvad* du tror på.

28 TO & TO OM TRO

Kristne og ateister ser ofte på hinanden med undren. Vi har bedt troende og ikke-troende kolleger stille hinanden spørgsmål.

32 FASCINERET AF FOLKEKIRKEN

DR Dramas nye tv-serie "Herrens Veje" handler om en præstefamilie. Mød seriens ophavsmand Adam Price.

38 DEN DER VAR HER FØR ER HER IKKE MERE

"I en kælder har en kvinde ladet tingene stå, som om døden ikke var indtruffet," skriver digteren Mirian Due.

42 HVORFOR ER VI SÅ ENESTÅENDE?

I dag skal man vælge sig selv og blive sig selv. I en særlig autentisk udgave. Det er ikke et tilbud. Det er et krav.

47 5 SKARPE TIL BISKOPPEN

Er det hykleri at blive i folkekirken, hvis man ikke tror på trosbekendelsen? Biskop Lise-Lotte Rebel svarer.

HJÆLP OS I TO MINUTTER – OG VIND 12 BIOGRAFILLETER!

Vi vil gerne vide, hvem der læser Folk&Kirke, og hvad de synes om magasinet. Besvar spørgsmålene i vores læserundersøgelse og deltag i lodtrækningen om gavekort til biografen.

Scan QR-koden på din mobil eller gå til adressen goo.gl/yLra4Q for at udfylde spørge-skemaet. Det tager højst to minutter.

Sidste frist for at deltage er den 31. maj 2017.

Vi trækker lod om 3 gavekort á 12 billetter (værdi kr. 1.140). Billetterne er gyldige i et år og kan bruges til alle ordinære filmforestillinger i Nordisk Film Biografer og en række partnerbiografer over hele Danmark. Vi trækker lod blandt deltagerne den 1. juni 2017. Vinderne får direkte besked.

Læs Folk&Kirke på tablet, computer eller smartphone
www.fkmagasin.dk

Folk&Kirke er et gratismagasin udgivet af Helsingør Stift – en del af folkekirken

Folk&Kirke udgives af Helsingør Stift
Hestemøller stræde 3A
3000 Helsingør
4921 3500

Ansvarshavende redaktør
Kåre Gade
Redaktion
Lars Sandbeck, Kåre Gade,
Rebecca Rudd, Anders Haubart
Madsen, Mette Salomonsen,
Miklos Szabo
Redaktionsudvalg
Lise-Lotte Rebel, Ove Kollerup,
Grethe Bøje, Rebecca Rudd,
Jannik Theilgaard
Grafisk tilrettelæggelse
salomet grafik
Fotograf
Miklos Szabo
Korrektur
Rasmus Jensen

Magasinet er finansieret af stiftsrådet, Helsingør Stift
Versioneringer er finansieret af stiftsrådene i Aarhus og Lolland-Falsters Stift

1. udgave, 6. årgang, 2017
1. oplag
ISSN 2245-8816
Tryk PE Offset, Tømrervej 9,
6800 Varde
Papir Munken Lyx

Gudløst ærligt

Min Gud, min Gud! Hvorfor har du forladt mig?

Du er langt borte fra mit råb om hjælp og fra mit skrig.

Min Gud, jeg råber om dagen, men du svarer ikke, og om natten, men jeg finder ikke ro."

Sådan lyder det i Salme 22 i Det Gamle Testamente. Og sådan lyder det igen i Det Nye Testamente, denne gang fra Jesus, da han hænger på korset:

"Min Gud, min Gud! Hvorfor har du forladt mig?"

Gudsforladthed er ikke en fremmed følelse i Bibelen. Tværtimod er oplevelsen af Guds fravær et tilbagevendende tema. Bibelen er befolket af mennesker, som ligner os. Mennesker, som skælder ud på Gud, som længes efter Gud, og som kæmper med at tro på Gud. Da han hænger på korset, råber endda Guds egen søn tvivlen ud.

Når selv Jesus vedkendte sig menneskets tvivl, er det så underligt, hvis vi andre af og til tvivler?

Der findes ikke-troende, der mener, at man bør melde sig ud af folkekirken, hvis man ikke er sikker i sin tro. De opfatter troen som et lys, der enten er tændt eller slukket.

Men det er de færreste, der er så heldige, at deres tro altid brænder på fuld flamme. Heller ikke blandt os, der sidder i kirken om søndagen. For de fleste af os følges tro og tvivl ad. Og tvivlen kan være en ligeså god anledning til at gå i kirke som troen.

Ligesom det også er de færreste af dem, der ikke tror på Gud, som altid er skråsikre i deres ikke-tro. Som aldrig længes efter et perspektiv på livet, der er større end det, vi selv kan forestille os. Som aldrig står med en taknemmelighed, som de savner at kunne rette et sted hen.

I denne udgave af Folk&Kirke bevæger vi os i grænselandet mellem kristendom og ateisme. Vi ser på folke-kirkens udfordringer og på, hvordan fortolkningen af kristendommen har udviklet sig i modspil til og samspil med en foranderlig verden.

Vi giver ordet til både trofaste og troløse, udmeldte og indmeldte. Det kan faktisk nogle gange være svært at se forskel på, hvem der er hvem. For vi ligner hinanden i de overvejelser, vi gør os, og de eksistentielle spørgsmål, vi stiller. Derfor er det ærgerligt, når tænksomme tvivlere vælger at forlade folkekirken.

I folkekirken bliver du hverken skammet eller smidt ud, hvis du har svært ved at tro på Gud, for det ligger i kristendommens væsen, at vi har lov at tale ærligt – både om vores tro, vores tvivl og vores vantro.

Gudløst ærligt, hvis det skal være. +

Kåre Gade, ansvarshavende redaktør

DE UDMELDTE & DE INDMELDTE

Hvert år melder flere tusinde danskere sig enten ud af eller ind i folkekirken. Tro eller mangel på tro er vigtige begrundelser, men lige så ofte ligger der politiske, økonomiske, kulturelle eller praktiske motiver bag beslutningen. Vi har talt med otte ud- og indmeldte.

Af Karen Sofie Egebo

UDMELDT: Lasse Jensen, 28 år, Himmelev Kirke

Jeg tror, jeg har mistet troen på Gud. Det har været en længere proces, at jeg ikke længere forstår mig selv som kristen. Da jeg blev konfirmeret, var troen noget, jeg tog på mig, det var egentlig ret intimt, en del af min identitet. Men efter konfirmationen begyndte jeg at miste troen, jeg ved ikke hvorfor. I 10. klasse læste jeg Det Nye Testamente for at se, om jeg kunne finde et eller andet, men jeg fandt ikke noget. Og nu har jeg meldt mig ud, for når jeg ikke længere har troen, nytter det ikke noget at være medlem.

Tanken om at melde mig ud, kom en dag, da jeg læste Kierkegaards "Enten – Eller". Han er en kristen tænker, og jeg havde

svært ved at finde mig selv i det, han skrev. Der tænkte jeg, at det her var noget, jeg ikke kunne være med i. Men det, der fik det til at vippe, var en artikel om en præst, der udtalte sig om, hvorvidt der var nogen frelse for homoseksuelle. Han mente noget i retning af, at hvis man bekendte sin synd bagefter, var der mulighed for frelse. Jeg tænkte, at dét absolut ikke var med til at gøre verden et bedre sted, tværtimod kunne det være sådanne udtalelser, der var med til at gøre, at nogen tænkte dårligt om sig selv. Selvfølgelig ved jeg godt, at det bare var én præst, og at der er masser af præster i folkekirken, der ikke deler det syn, men jeg tænkte, at her var et incitament til at gøre en protest, og

jeg meldte mig ud af folkekirken samme dag. Det tager to minutter, så det var nemt at gøre.

Min mor tror og går i kirke, og hun er ked af, at jeg har meldt mig ud. Det er næsten det sværeste. Vi snakker stadig om det; i min familie har vi altid snakket meget om de store emner. Og jeg kan godt se, at kristendommen og troen kan være en stor hjælp i livet. Det kan være lettere at komme igennem nogle svære perioder i ens liv, hvis man føler, at nogen holder hånden over en, at nogen vil en det bedste. Men hvis jeg melder mig ind folkekirken igen en dag, skal det være, fordi jeg har fundet min tro igen. Om det kommer til at ske, ved jeg ikke. ✚

INDMELDT: Henrik Winther, 59 år, Gentofte Kirke

Jeg meldte mig ind i folkekirken sidste sommer i forbindelse med Ateistisk Selskabs kampagne. Jeg tænkte 'det skal fandeme være løgn' og fik lyst til at gøre det modsatte af alle andre. Jeg meldte mig ud af folkekirken, da jeg var 18 år som protest mod den måde, konfirmationen foregik på, for jeg syntes, at det var for tidligt, at man skulle bekende sig til en tro.

Jeg er kommet en del i folkekirken i de år, jeg har været meldt ud. Jeg er både gift og har fået mine børn døbt i kirken, for min kone er medlem, så det kunne vi godt. Jeg er vokset op i en

katolsk-protestantisk familie og har gået i katolsk skole, men jeg er altid kommet i folkekirken. Kirken betyder meget for mig, og jeg ser ikke folkekirken som afgørende for troen, men for kulturen. Derfor blev jeg også så rasende, da jeg så kampagnen fra Ateistisk Selskab. Det var en måde at fjerne kulturen fra Danmark, tage danselsen og kulturen fra samfundet, og derfor genindmeldte jeg mig for at vise støtten til folkekirken som kulturelt begreb. Og så har det givet mig god samvittighed over at gå i kirke igen.

Egentlig var jeg i tvivl om, hvorvidt jeg skulle melde mig ind

i den katolske kirke eller folkekirken. Jeg føler mig ligeså meget katolsk som protestantisk. Men den katolske kirke har ikke samme kulturelle plads i samfundet, og derfor blev det folkekirken. Hvis jeg havde boet i Italien, havde jeg meldt mig ind i den katolske kirke, for den er en del af den italienske kultur. Det er lidt det samme.

Jeg går i kirke hver søndag, hvis det kan lade sig gøre. Mit forhold til Gud giver mig ro i sindet. For mig er fællesskabet i menigheden ikke så afgørende, det handler mere om at være i kirken og finde fred. Troen betyder, at jeg ikke føler mig alene. ✚

INDMELDT: Andreas Gamél von Benzon, 29 år, Stefanskirken

Jeg har en bachelor i statskundskab og filosofi og en kandidat i statskundskab, og under uddannelsen begyndte jeg i stigende grad at orientere mig mod filosofien og spørgsmålene om menneskets eksistens, og det ledte mig frem til eksplisite religiøse spørgsmål. I det forløb erkendte jeg, at jeg var nødt til at stå ved min tro. Jeg meldte mig nemlig ud af folkekirken, da jeg var 18 år, fordi jeg dengang troede, at et politisk fællesskab skulle artikulere omkring begreber som solidaritet, frihed, lighed og omfordeling. Men gennem filosofien og det religiøse gik det op for mig, at man ender i en overfladisk og tom diskussion, hvis man diskuterer de begreber alene ud fra en politisk horisont. Man er nødt til at forstå, at diskussionen om det

politiske har rødder i det religiøse. Jeg mener med andre ord, at man først forstår det menneskelige fællesskab rigtigt, hvis man orienterer sig mod dets religiøse dimension som et spørgsmål om det, der ikke kan måles, vejes og stilles på formel. Jeg begynder at opleve en religiøs vækkelse blandt mange af mine venner. Særligt i lyset af verdens vanvid med Dansk Folkeparti, Trump, Liberal Alliance og lignende oplever jeg, at mange i højere grad begynder at orientere sig mod det, der giver dem en følelse af forbindelse til omverdenen og andre mennesker, og hér er det religiøse for mig at se altså et naturligt skridt.

Jeg havde en lang snak med Pernille Østrem, der er præst i Stefanskirken, fordi jeg var i tvivl om,

hvorvidt jeg skulle være medlem af folkekirken for at legitimere de følelser, jeg har omkring det religiøse. Jeg var i tvivl om den institutionelle overbygning på min tro. Hun var god til at sætte nogle ting på plads, og jeg føler mig ikke forpligtet til at gå i kirke for at være rigtigt troende. Kirken er Guds hus, men det kristne fællesskab handler ikke om en bygning. Det handler om et menneskeligt fællesskab. Efter min mening er hele verden – naturen og mennesker – guddommelig, og jeg kan ligesåvel dyrke min tro ved at opføre mig ordentligt og i pagt med det, der har frembragt mig. På den måde er kirken mere et forsamlingshus, jeg bruger til at finde et konkret fællesskab, se film, høre musik, når det passer ind i min hverdag. +

UDMELDT: Mark Rasmussen, 28 år, Høje Taastrup Kirke

Jeg meldte mig hovedsageligt ud af folkekirken, fordi den bliver brugt politisk. Dansk Folkeparti bruger kirken til at kalde danskerne for kristne, fordi det er en del af vores kultur. Det vil jeg ikke have, at mit navn skal bruges til. Jeg har tænkt over at melde mig ud nogle gange, og i forbindelse med Ateistisk Selskabs kampagne sendte min søster mig et link og sagde, at det var nemt at melde sig ud.

Jeg har ikke noget imod kristendom eller religion overhovedet. Jeg forstår sagtens de positive elementer og symboler ved ritualer, men jeg synes ikke, at det skal have noget med politik og stat at gøre. Jeg synes ikke, man burde blive medlem så tidligt,

man skal selv have lov til at melde sig ind, når man føler for det.

Jeg kan ikke lide den måde, man får at vide oppefra, hvem Gud er. Jeg synes, at man selv direkte skal opleve Gud. Jeg er ikke vred på religionen, jeg synes bare, at det er mærkeligt, at jeg skal have at vide, hvem Gud er, gennem et link mellem mig og Gud. I andre kulturer er der ritualer, som sætter dig lidt tættere på egenoplevelsen, og for mig at se er det en mere direkte oplevelse af Gud, end når nogen fortæller dig, hvem eller hvad Gud er.

Jeg kan godt lide at komme på den lokale kirkegård, som er velholdt. Den kunne jeg godt tænke mig at betale til. Hvis det lige passer ind med familien, når

jeg er hjemme hos mine forældre i en forstad til Vejle, kan jeg også godt finde på at tage i kirke med dem. Der er en god præst, som jeg godt kan lide at høre på.

Jeg vil ikke afvise, at jeg en dag kan finde på at blive medlem af folkekirken igen. Jeg anerkender de psykologiske fordele ved ritualer, som forbinder en med Gud eller noget større i en eller anden forstand. Jeg tror faktisk, at det er en lettelse for de fleste mennesker at vende tilbage til det, man har en kulturhistorie med, hvis man kan identificere sig med symbolerne. Men hvis jeg selv skal vende tilbage, skal det være på nogle andre vilkår, hvor kirken ikke har samme politiske samfundsrolle. +

INDMELDT: Stense Andrea Lind-Valdan, 31 år, Trinitatis Kirke

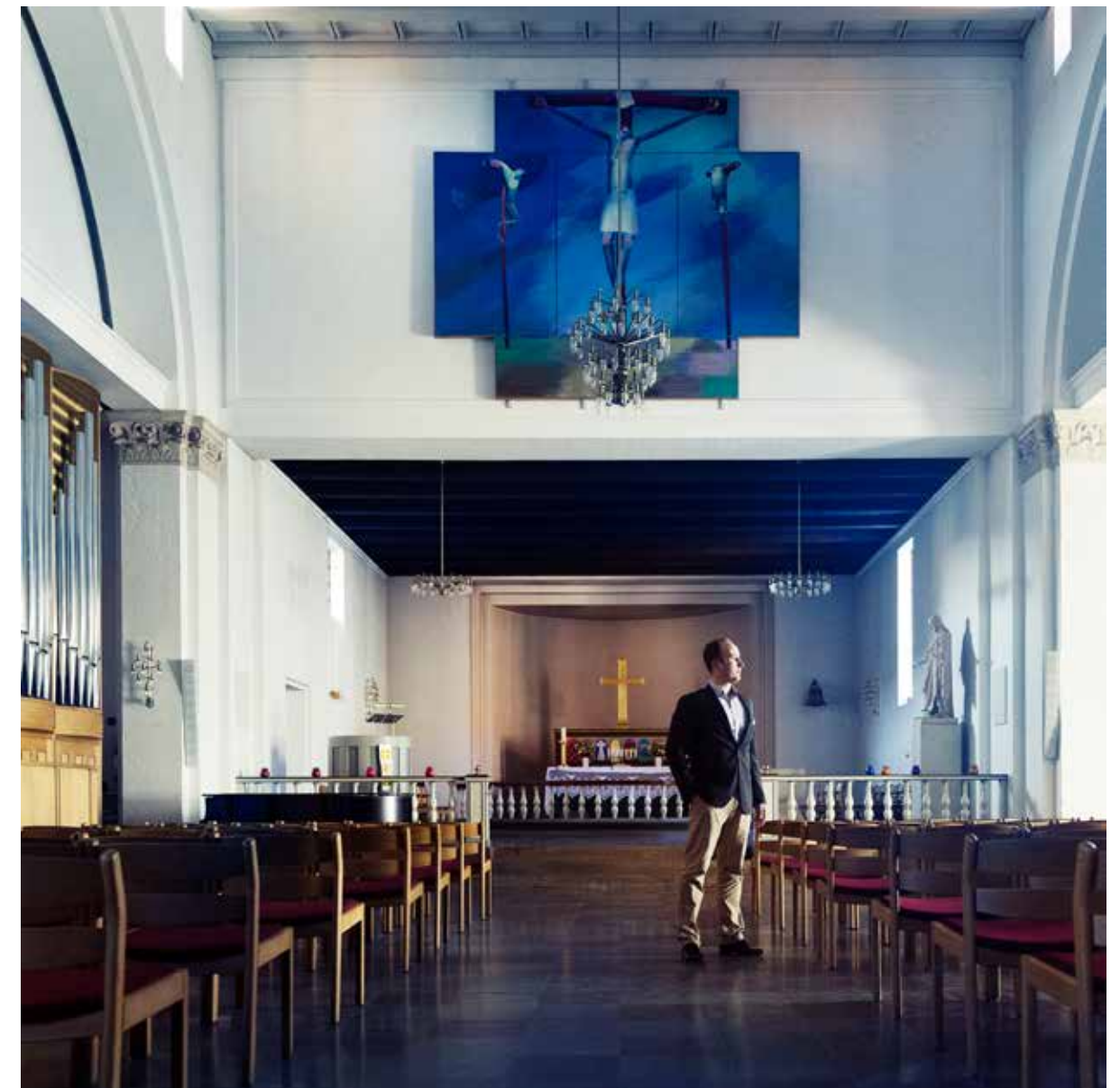
Det er et par måneder siden, jeg meldte mig ind efter at have været meldt ud i omkring syv år. Jeg har altid været meget glad for idéen om Gud, og jeg var en af dem, der tog det meget alvorligt at blive konfirmeret. Men jeg kunne alligevel ikke helt tro på en Gud, der sad oppe i himlen, og det gør jeg sådan set stadig ikke. Det var derfor, jeg i sin tid meldte mig ud af folkekirken.

Jeg tror ikke på Gud, men jeg har stadig en følelse af at være vred på noget 'højere'. Det er et mærkeligt paradoks, som jeg gerne vil undersøge, og derfor meldte jeg mig ind i folkekirken igen. Jeg ved ikke helt, hvor

vreden kommer fra, men jeg tror, meget af det kan koges ned til følelsen af at længes efter at have en Gud og ikke at have nogen. En forskudt sorg, måske. Det er en mærkelig forladthedsfølelse, som også betegner et nærvær på en måde. Der er en længsel efter et håb eller en tro.

Jeg er billedkunstner og arbejder meget med kristendommens symboler i min kunst. Kirkerummene, korset, ritualerne. Hele vores kultur er forankret i kristendommen, og jeg er optaget af at finde ud af, hvordan det hele hænger sammen. Jeg var i Firenze over julen og besøgte blandt andet Medicienes gamle

bibliotek i San Lorenzo. Hele det visuelle aspekt af religiøse skrifter er virkelig spændende. Fraværet af billeder gør de få billeder meget bemærkelsesværdige. I øvrigt er jeg meget glad for salmerne og for bibelcitater og -metaforer, som jeg nogle gange taler om med min præst i Trinitatis Kirke, Stefan Lamhauge Hansen. Han har tidligere både konfirmeret og viet mig. Det var faktisk efter en nylig snak med ham, der egentlig ikke handlede om noget særligt, at jeg blev aktiveret til at gå ned og få meldt mig ind igen hos min lokale sognepræst og kirkebogsfører. Vi fik en kort snak, og jeg blev budt velkommen igen. +

INDMELDT: Julius Buchardt, 39 år, Ansgar Kirke

Der er flere grunde til, at jeg har meldt mig ind i folkekirken. Jeg blev far for knapt fem år siden, hvilket får en lidt op i helikopteren, så man ser lidt mere holistisk på, hvor man selv kommer fra, hvem man er, og hvad man har oplevet. Derudover rejser jeg meget i Mellemøsten, hvor man definerer sig selv ud fra sin tro. Man kan ikke forklare dernede, at man ikke er gift, men har en kæreste. Dernede er der ikke nogen dansk 'ikke-tage-stilling-til-noget'. Det får en til at se indad, også fordi vi er i en tid, hvor der sker en masse kulturelle brud. Jeg bor i Nordvest i København, og der bor mange muslimer, og når jeg taler med dem, kan jeg se i deres øjne, at vi danskere ikke

er rigtigt religiøse. Men vi har jo været kristne i Danmark i tusind år, og den arv vil jeg gerne være en del af.

Min kone, jeg selv og vores søn blev alle døbt samtidig for to-tre år siden. Vi blev enige om, at det egentlig var lidt mærkeligt, at ingen af os var medlemmer af den folkekirke, som er en del af vores samfund. Så vi meldte os ind sammen.

Min mor er lykkelig for, at jeg har meldt mig ind i folkekirken. Hun og min far fik mig i 1970'erne, hvor man brød med hele den kristne tradition, og derfor blev jeg ikke døbt. Det var mest min far, der var optaget af at melde sig ud af folkekirken, og at man selv

skulle have lov at bestemme, om man ville være medlem. Det kan jeg sådan set godt forstå, men nu har jeg selv valgt at få min søn døbt, for jeg synes, at det er en tradition, man fødes ind i.

Jeg læste for nyligt Martin Krasniks bog "Fucking jøde", hvor han skriver noget med, at han da måske godt kan se, at omskæring er noget gammeldags, men han vil ikke være den, der bryder med en flere tusind år gammel tradition. Det er nok også sådan, jeg har det med folkekirken: Der er en kontinuitet, der er vigtig. Så kan det godt være, at jeg kun bruger kirken til højtider, men jeg er glad for at være blevet medlem. +

UDMELDT: Ida Rud, 35 år, Skt. Pauls Kirke

Jeg meldte mig ud af kirken for tre år siden, da jeg fandt ud af, hvor nemt det var. Det var noget, jeg havde tænkt på i mange år, da jeg ikke ser mig selv som kristen. Det fandt jeg allerede ud af, da jeg skulle konfirmeres. Jeg var i tvivl om, hvorvidt jeg troede på Gud, så jeg tog med til konfirmationsforberedelse et par gange, men valgte ikke at lade mig konfirmere, da jeg ikke kunne stille mig op i kirken og sige, at jeg troede på Gud.

Jeg synes, at det er for nemt at tro på en Gud og sige, at grunden til, at verden er, som den er, er fordi, der sidder en i det høje og har en stor plan. Jeg er overbevist om, at jeg er herre over min egen

skæbne, og jeg synes, det er at fralægge sig alt ansvar at følge det blindt, som nogen har skrevet for 2000 år siden. Når det er sagt, synes jeg, at Bibelen har mange fine budskaber om næstekærlighed og forståelse, og jeg anerkender, at kristendommen har formet min tankegang som vestligt menneske. Og nogle gange ville jeg ønske, at jeg troede på noget. Når tingene går en på, eller når det går godt, må det være rart, at der er en højere magt, man kan søge trøst hos, og at have en tillid til, at der er et liv efter døden. Men jeg tror ikke.

Da min mormor og min far døde for nogle år siden med kort mellemrum, havde jeg meget at

gøre med præsten i Rungsted, hvor jeg er opvokset. Hun holder nogle fantastiske taler, og det gav mig en stor trøst at tale med hende. For mig var det ikke religiøst, men medmenneskeligt, og selvom hun talte ud fra nogle hellige skrifter, gjorde det ikke noget, for det var jo smukke ord. Det er mærkeligt, for jeg kan nogle gange tænke, at jeg godt kunne tænke mig at være præst. Det er et spændende erhverv, fordi det handler om at tale med mennesker og filosofere over nogle tekster og skrive prædikener. Det er et meget dybt fag. Men jeg ville ikke kunne sælge varen. ✚

INDMELDT: Bent Thorning Bensen, 73 år, Vestervang Kirke

Jeg blev aldrig døbt som lille, for mine forældre havde meldt sig ud af folkekirken, inden jeg blev født. De var ellers troende og medlemmer, men i årene op til Anden Verdenskrig mente de, at kirken var begyndt at velsigne våben. Det kunne de ikke acceptere, de mente, at våben var noget, Fanden havde skabt, så de meldte sig ud. Men kirken fyldte alligevel i min barndom, for min far var historisk interesseret og tog mig rundt til gravhøje, fortalte mig om de gamle sagn og tog mig ud og se kirker. Når mine jævnaldrende klassekammerater købte tegneserier, købte jeg bøger om kalkmalerier. Jeg har været vild med kirker lige siden, og da min kone og jeg i 1964 købte en Morris Mascot, skulle jeg vise hende

alle kirkerne og kalkmalerierne.

Det er faktisk min kone, der skubbede mig ind i folkekirken. "Skal du nasse på min kirke?" sagde hun altid lidt i spøg, når vi var i kirke. Engang smed hun mig endda ud af en kirke. Og da vi bor ved siden af Vestervang Kirke i Helsingør, gik jeg en dag ind på kirkekontoret og sagde, at jeg gerne ville melde mig ind. Der sad en præst, en organist, menighedsrådsformanden og en kirkeværge. Efter lidt diskussion frem og tilbage om mit syn på kristendommen, gik vi ind i kirken og fik mig døbt og meldt ind, og det var det.

Jeg betragter mig selv som kulturkristen, og jeg tror ikke på opstandelsen. Det er jeg for videnskabeligt anlagt til. Min datter, som er kirurg, har fortalt, at det sommetider

sker, at døde mennesker ikke er døde alligevel, så hvem ved, om der måske var bedøvelsesmiddel på svampen med eddike, Jesus fik op til munden på korset?

Jeg blev medlem af menighedsrådet i år, efter at mange havde spurgt, om jeg ville. Domprovsten spurgte også. "Men jeg er jo ikke så stærk i troen," sagde jeg, og han svarede, at der da også var brug for sådan en som mig i menighedsrådet. Og jeg går ikke til alters, men hører præstens prædiken, og så kan jeg godt lide kirkens stemning som samlingssted i samfundet og samværet med de andre. Sådan var det også i gamle dage, og jeg tror, at kirken har en vigtig opgave som bærende institution. ✚

HVORFOR FALDER

FOLKEKIRKENS MEDLEMSTAL?

2007

80

70

60

50

0%

UDVIKLING I FOLKEKIRKENS MEDLEMSTAL 2007-2016

Kilder Danmarks Statistik og Kirkeministeriet
Konsulent Peter Luchau
Infografik Mogens Jacobsen

Har det nogen virkning, når Ateistisk Selskab laver kampagne for at få danskere til at melde sig ud af folkekirken?

Ja, der var en stigning i udmeldelser i foråret 2016. Det var der også i 2012, da vielse af par af samme køn blev debatteret og siden tilladt i folkekirken.

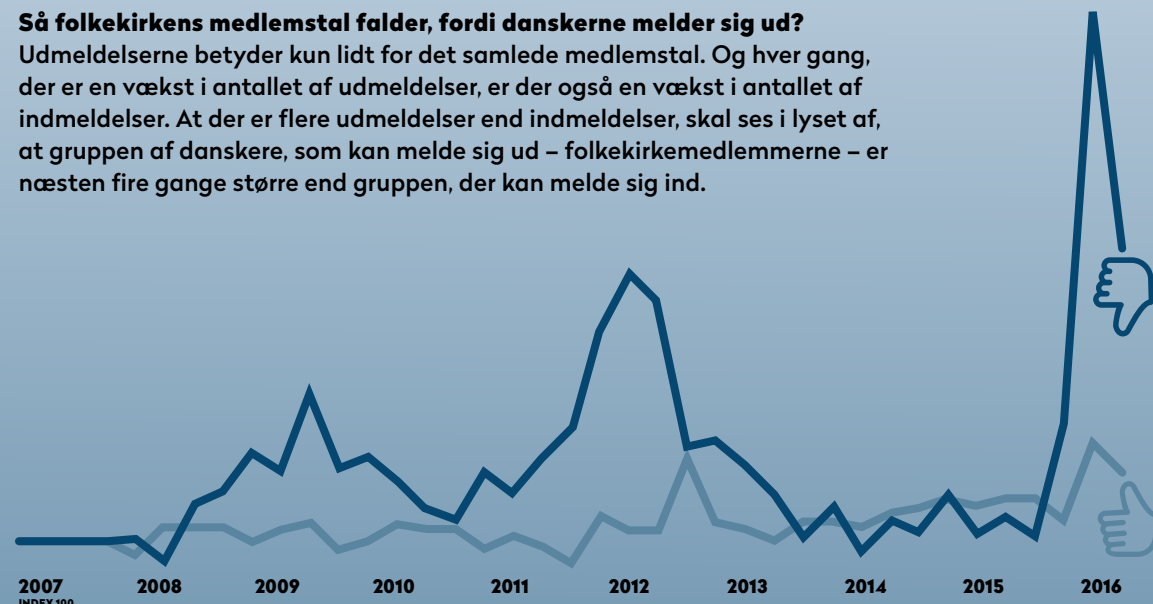
Hvem er det, der melder sig ud af folkekirken?

Mange forskellige danskere. Men den typiske udmeldte er en veluddannet, vellønnet midaldrende dansker fra hovedstadsområdet.

Så folkekirken medlemstal falder, fordi danskerne melder sig ud?

Udmeldelserne betyder kun lidt for det samlede medlemstal. Og hver gang, der er en vækst i antallet af udmeldelser, er der også en vækst i antallet af indmeldelser. At der er flere udmeldelser end indmeldelser, skal ses i lyset af, at gruppen af danskere, som kan melde sig ud – folkekirkemedlemmerne – er næsten fire gange større end gruppen, der kan melde sig ind.

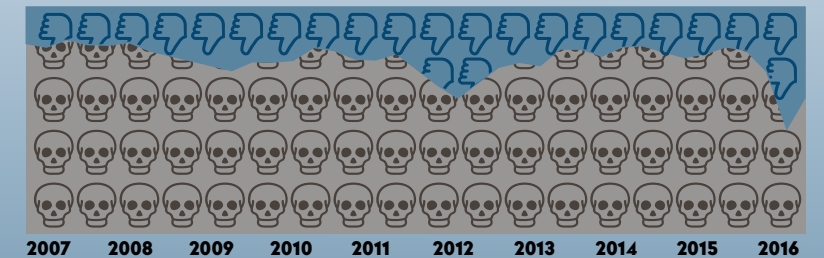

2016

Men hvorfor falder medlemstallet så?

Det meste af folkekirken medlemskab skyldes dødsfald.

Figuren viser, at udmeldelser de seneste 10 år kun har stået bag omkring hvert femte mistede medlem.

100%

50%

Men når de gamle medlemmer dør, kommer der vel nye til?

Ja, men ikke så mange som tidligere. For at blive medlem, skal man døbes. Og stadigt færre forældre får deres børn døbt. I 2014 blev 62,3 procent af årgangen døbt, inden de fyldte ét år.

Men det er stadig flertallet af danske børn, der bliver døbt som spæde?

Ja, men der er store regionale forskelle. I Københavns Stift er det under halvdelen. Dråberne til højre viser andelen af barnedøb i folkekirken ti stifter.

Skyldes de færre barnedøb, at der bliver flere danskere fra andre trossamfund?

Ja, indvandrere og efterkommere fra indvandrere, som tilhører andre kristne eller ikke-kristne trossamfund, påvirker folkekirken dåbstal negativt. Der er ikke offentliggjort tal, som viser, hvor stor en del af faldet, der kan forklares ved indvandring, og hvor stor en del, der skyldes, at folkekirkemedlemmer fravælger at døbe deres børn.

TRO & VIDEN

VIDENSKAB ER RELIGION RELIGION ER VIDENSKAB

Ateisternes insisteren på rationalismen står ikke i et modsætningsforhold til den protestantiske kristendom, tværtimod er en et produkt af den. Det mener forfatteren, musikeren og journalisten Kristian Leth.

Af Kåre Gade.
Arkivfotos Nina Mouritzen (portrætter) og Caroline Bittencourt (backstage)

Lad os begynde med at spole tilbage til 2007. Dengang dannede Kristian Leth et band med sig selv som guitarist, sanger og sangskriver. Han kaldte bandet The William Blakes. Og i det navn ligger nøglen til at forstå Kristian Leths syn på tro, kirke og kristendom.

William Blake var en engelsk gravør, kunstner, digter og mystiker, som i overgangen mellem 1700- og 1800-tallet formulerede sin egen, stærkt personlige tilgang til kristendommen. Ligesom William Blake ikke følte sig tilpas i den etablerede, engelske kirke, følte den etablerede kirke sig heller ikke tilpas ved William Blakes syrede, religiøse visioner. Og man skal ikke tale længe med Kristian Leth, før man forstår, hvorfor han føler sympati for Blake.

“Religion, mystik og kristendom har interesseret mig, siden jeg var en stor dreng. Jeg læste Det Ny Testamente, da jeg var 12. Og jeg gik op i at læse og forstå hele teksten. Men samtidig var jeg meget optaget af alternative udlægninger af Biblen,” fortæller han.

Ikke nogen helt almindelig hobby for en 12-årig.

Trangen til oprør er protestantisk

Folkekirken spillede ikke nogen særlig rolle i den nu 37-årige journalist, forfatter og musikers barndom. Han er døbt, men det var en almen, religionshistorisk interesse, der drev ham. Med årene er han imidlertid blevet mere og mere opmærksom på den protestantiske tradition, han selv er rundet af. En tradition, som efter Kristian Leths mening rummer en indbygget trang til bestandig at gøre op med traditioner og autoriteter.

“Det er protestantismens væsen at være i opgør og forkaste sin egen arv. Så når det i vores kultur nærmest er en pligt at gøre oprør, er det i virkeligheden en protestantisk tradition. Når vi revolterer, er det noget af det mest traditionsunderstøttende, vi kan gøre,” siger han.

Det er et paradoks, som også er indbygget i hans eget virke som kunstner.

“Kristendommen er en konstant

”

Det er protestantismens væsen at være i opgør og forkaste sin egen arv. Så når det i vores kultur nærmest er en pligt at gøre oprør, er det i virkeligheden en protestantisk tradition.

karakter i min kunst – en ramme, som jeg afprøver og forholder mig til. Jeg har meget sympati og omsorg for vores kulturelle arv, og samtidig synes jeg, at der er nogle ting, som vi skal forholde os helt vildt kritiske til. Den dobbelthed er med i næsten alt det, jeg laver. Jeg passer nok ikke ind i den klassiske kunstner-skabelon, hvor man siger ‘ud med alt det gamle og støvede og ind med det nye og individuelle.’ Det er mere kompliceret end som så. Det er noget, jeg konstant arbejder med.”

Kristian Leth har besøgt blodofrende stammer i Papua Ny Guinea og set voodoo ritualer på Haiti, hvor hans far, digteren Jørgen Leth, i mange år var bosat. Og han bor med sin familie i Brooklyn, New York (‘fordi vi kan lide området og godt kunne tænke os at bo her’). Men hans arbejde er orienteret mod Danmark, når han for eksempel producerer udsendelser til P2 om Glenn Goulds indspilninger af Bachs Goldberg-variationer, komponerer musik til DR’s nye dramaserie “Herrens veje” eller holder foredrag i bl.a. kirker og sognegårde om videnskab, tro og magi. Han er en kosmopolit, som hele tiden reflekterer over sine nationale og kulturelle rødder.

Det samme spændingsforhold går igen i næsten alt, hvad han tager fat i. Han har for eksempel lavet tv-programmer til DR om både den kristne kulturarv og den vildtvoksende åndelighed i skikkelse af shamanisme, hekse og tungetale.

Det mekaniske verdenssyn kommer til kort

Et andet yndlingsemne er naturvidenskaben, som han både er optaget af og kritisk overfor. I bogen “Historien om det hele” fra 2016 fremlægger han sammen med DNA-forskeren Eske Willerslev et syn på verden, hvor der ikke nødvendigvis er en modsætning mellem magi og naturvidenskab. Og i sangen “Science is religion” fra debutalbummet med The William Blakes synger han om, at religion og naturvidenskab har meget til fælles, selv om videnskaben ikke vil anerkende det:

They accept as universally true
No concept their dogma can’t prove
Until they find there’s something new
And then they bend their objective truth

“Science is religion, religion is science,” lyder omkvædet – videnskab er religion, og religion er videnskab. Kristian Leth mener ikke, at de to størrelser er modsætninger. Tværtimod hænger de sammen.

“Ideen om hele tiden at reducere ting og trevle dem op for at finde ud af, hvad de egentlig består af, er også en protestantisk arv. Man får status af sandsiger, når man har den der lidt kyniske tilgang til det, vi ikke forstår, og siger, at ‘det er bare et spørgsmål om tid, så finder vi ud af, hvordan det hænger sammen’,” siger Kristian Leth.

I de seneste årtier har naturvidenskaben bevæget sig ind på områder, som tidligere var forbeholdt kunsten og teologien. Hjerneforskerne leder efter en biologisk forklaring på de oplevelser og følelser, som opstår i forbindelse med, at vi lytter til musik eller beder til Gud. Begreber som inspiration og åbenbaring, der tidligere blev betragtet som udefrakommende impulser, placeres inde i mennesket. Bevidstheden er et stykke avanceret, biologisk mekanik. Og ligesom menneskets DNA er blevet kortlagt, må det være muligt at kortlægge bevidstheden.

Det er ikke en ambition, Kristian Leth har tiltro til vil lykkes.

“Det er selvfølgelig udmærket at have en videnskabelig glæde ved at undersøge verden og blive klogere, men vi er meget langt fra at vide, hvad vores bevidsthed består af. De to områder inden for videnskaben, hvor der er mest terræn at vinde, er neurovidenskaben og kvantefysikken. På begge områder ser man, at naturen ikke opfører sig efter den 200 år gamle model – oplysningstidens mekaniske verdenssyn, som vi har vænnet os til som sandheden,” siger han.

“Det har mange naturvidenskabelige forskere anerkendt, og de prøver at finde ud af, hvordan de kommer videre. Men

”

Kristendommen er en konstant karakter i min kunst – en ramme, som jeg afprøver og forholder mig til. Jeg har meget sympati og omsorg for vores kulturelle arv, og samtidig synes jeg, at der er nogle ting, som vi skal forholde os helt vildt kritiske til.

”

*Folkekirke-
medlems-
skabet bør
være som et
ægteskab.
Noget,
man skal
kæmpe for,
engagere
sig i, og som
man ikke
forventer
er lutter
dans på
roser.*

de nye ateister arbejder videre med et fuld-
stændig mekanisk, materialistisk verdens-
syn. Man skal være ekstremt skrāsikker
for at gå ud og sige, at man ved, hvordan
verden hænger sammen.”

Folkekirkemedlemsskabet er som et ægteskab

Når man taler med Kristian Leth, slutter
han de fleste udsagn med at træde et skridt
tilbage og betragte sig selv udefra. Som om
han lige har gennemskuet sig selv og gerne
vil komme kritikken i forkøbet, hvis nogen
skulle finde på at påpege, at han blot er et
produkt af sin kultur.

“Jeg mener, med filosoffen Heideggers
ord, at man ‘altid allerede er’ – at der altid
er noget, der kommer før vores stilling-
tagen til det at være. Det kan man være
bevidst om, men det er ikke noget, man
kan sætte sig ud over. Noget af det mest
forenkledt i religionsdebatten er idéen om,
at man frit kan vælge at være med i den
ene eller den anden religiøse klub, alt efter
hvad man etisk og intellektuelt synes lyder
mest overbevisende.”

Ifølge Kristian Leth er det ikke kun
ateisterne, der gør sig skyldige i denne for-
enkling. Folkekirken har intellektualiseret
troen og dermed selv bedt om det, når
Ateistisk Selskab argumenterer med ratio-
nelle og naturvidenskabelige argumenter
for, at man bør ‘tænke selv’ og melde sig
ud, hvis man ikke tror.

“Folkekirkemedlemsskabet bør være
lidt ligesom et ægteskab. Det er noget,
man skal kæmpe for, engagere sig i, og
som man ikke forventer er lutter dans på
roser. Det bør være et vedholdende aktivt
valg – det burde folkekirken også være
interessere i. Men når man først beslutter,
at skilsmisse er det rigtige, så er det meget,
meget svært at putte tandpastaen tilbage
i tuben. Hvis der er nogen, der melder
sig ud, fordi Ateistisk Selskab tegner en
karikatur af folkekirken, så er det nok på
tide, at de melder sig ud, og jeg kan slet
ikke forstå, hvis folkekirken er interesseret
i at holde på dem. Folkekirken bliver nødt
til at finde en helt anden ro i forhold til sin
egen position og tænke, at det er en gave, at
folk tager stilling,” siger Kristian Leth.

Det betyder imidlertid ikke, at han har
meget sympati for ateisternes argumenter,
som han mener overser vigtige diskussio-
ner, der er foregået i århundreder. Og han
har en teori, der er som skabt til at irritere
ateisterne: I virkeligheden er deres trang
til at gøre op med kristendom og folkekirke
i sig selv et produkt af protestantismen.

“Ateisternes insisteren på rationalismen
er i virkeligheden ikke unik for ateismen
– den er unik for protestantismen. Den
rationelle tilgang til livet, opgøret med
gudsgivne hierarkier, overleverede dogmer
og alt helligt, forestillingen om en objektiv
sandhed – det er indbygget i protestantis-
men. På den måde er protestantismen en
slange, der æder sig selv.”

I Kristian Leths optik er det ikke ateis-
men, der er den alvorligste udfordring for
folkekirken. Det er derimod religiøsitet
– den personlige, oplevede religiøsitet i alle
dens afskygninger.

Da Luthers reformation gjorde op
med kirkens autoritet og gav den enkelte
kristne mulighed for selv at læse og tolke
Bibelen, førte det til en eksplosiv vækst i
nye sekter og kirkeretninger, ofte baseret
på religiøse oplevelser. Det kunne den nye
lutherske kirke ikke acceptere. Sekterne
blev forbudt og forfulgt, og en ny form
for kirkelig autoritet indført – og den arv
præger folkekirken den dag i dag, mener
Kristian Leth.

“Kristendommen en åbenbaringsre-
ligion – en religion, som er baseret på
oplevelsen af det guddommelige. Men der
er ikke meget plads i folkekirken til, at der
er en, der kommer til præsten og siger: ‘Nu
skal du høre, hvad Gud har fortalt mig.’ Så
vil præsten hellere sende manden til psy-
kolog end beordre meningheden til at male
væggene blå. Det er et indbygget paradoks,
som er utrolig svært at overkomme,” siger
Kristian Leth.

Plads til dem med lilla hår og krystaller

Han mener, at folkekirken har forsømt at
engagere danskerne på det eksistentielle,
det etiske og det religiøse plan. Han har
ikke noget decideret imod spaghettiguds-
tjenester og fastelavns gudstjenester, for

det hører med til folkekirkens selvvalgte
fokus på rollen som samfundsinstitution.
Men de sociale arrangementer kan ikke
stå alene.

“Folkekirken er nødt til at omfavne det
obskure, det antiuniverselle, det skøre og
det bizarre. Alle dem med det lilla hår
og krystallerne, som helst ikke skal tale
for højt om deres overbevisning, fordi de
– som man nedsættende siger – strikker
deres egen tro sammen. Så længe folkekir-
ken ikke kan engagere folks oplevelser af
engle, ånder, dæmoner og besættelser, så
er det uklædeligt at tale dårligt om dem,
som forsøger at finde et sprog for deres tro.
Vi taler jo om en kirke, som bygger på en
ældgammel tradition, hvor der var masser
af ord for de her ting. Hvor det, der skete
i pinsen var, at en masse mennesker blev
besat af Helligånden og begyndte at tale i
tunger. Det konstante er ikke folkekirken.
Det er folks personlige oplevelser af det
guddommelige.”

“Hvis en religion skal være levende, så
må den være baseret på menneskers ople-
velser af det hellige og det guddommelige,
også når oplevelserne er farlige, upassende
og voldsomme. I Papua Ny Guinea, hvor
jeg har været, betyder ordet tabu netop
både helligt og beskidt. Der findes masser
af fantastiske præster i folkekirken, men
det er virkelig svært for mig at se prote-

stantismen udvikle sig og overleve som en
aktiv religion, hvis det vigtigste i den ikke
er menneskers oplevelse af det religiøse.”

“Det er en af monoteismens store
svagheder, at den insisterer på at ligge inde
med den universelle sandhed. Jeg tror, at
Gud fortæller én i Hjørring noget, og én i
Bilbao noget andet. Det siger jeg ikke, fordi
jeg er relativist, men fordi jeg tror, at den
store, universelle sandhed er dybt unik,
dér, hvor den er.”

*Det lyder ellers ret relativistisk – eller i
hvert fald som en altædende appetit på alt,
hvad der er religiøst?*

“Haha, jeg tror, jeg er altædende i min
nysgerrighed, men jeg er den første til
at anerkende, at mit udgangspunkt er
protestantisk. Det er ikke et manifest,
men en konstatering. Når jeg hører Bachs
Goldberg-variationer, bevæger de mig
på en måde, som de ikke ville bevæge de
mennesker, jeg mødte i Papua Ny Gui-
neas jungle eller kender fra Haiti. Kultur
former os lige så meget, som vi former den.
Jeg kan have en ambition om at udvide
mit resonanskammer, men det er højest
en ambition – jeg er herfra, hvor jeg er.
Det er derfor relativismen er morsom, for
det at argumentere for relativismen er i
sig selv dybt kulturelt forankret,” siger
Kristian Leth. ✚

Kristian Leth

✚ Født 1980, søn af
digteren Jørgen Leth og
skuespilleren Hanne Uldal

✚ Færdiguddannet på
Forfatterskolen i 2002

✚ Debut på Gyldendal
med digtsamlingen “Land”
i 2002

✚ Har udgivet flere plader,
produceret musik til andre
kunstnere og skrevet mu-
sik til film og tv

✚ Vært på en række ra-
dioprogrammer på DR og
Radio24Syv samt tv-pro-
grammer på DR

✚ Tager i 2017 ud til bl.a.
kirker og sognegårde med
et foredrag om videnskab,
tro og magi

TIDEN & TEOLOGIEN

KRISTENDOMMEN
UNDER PRES

Kritik af kirke og kristendom er ikke et moderne fænomen. I århundreder har filosofi, naturvidenskab og politiske bevægelser udfordret den kristne tro. Men tilsvarende har teologien og kirken udviklet sig i både modspil til og samspil med en foranderlig verden.

Af Lars Sandbeck. Illustration Morten Voigt

31. oktober 1517:

Martin Luther slår 95 teser imod afladshandel op på døren til Slotskirken i Wittenberg. Reformationen begynder, kirken splittes, og i de efterfølgende mange år bryder adskillige religionskrige ud.

1700-1800:

Oplysningstiden. Kirken kommer under angreb og mister sin autoritet. Fornuften sættes over den religiøse tro, også blandt de såkaldte rationalistiske teologer. I den kommende romantiske periode bliver den rationalistiske tendens imidlertid udsat for voldsom kritik – i Danmark blandt andet af præsten og digteren N.F.S. Grundtvig.

1841:

Ludwig Feuerbach, en af de første store ateistiske religionskritikere, udgiver i Tyskland sin bog "Kristendommens væsen", som hævder, at Gud er en forestilling, vi mennesker selv har skabt, fordi vi har svært ved at leve med vores afmagt og dødelighed. I perioden udgiver Søren Kierkegaard sine filosofiske og teologiske skrifter, som skal få stor betydning for forståelsen af kristendommen i det moderne. For Kierkegaard er troen ikke en objektiv sandhed, men noget det enkelte menneske må kaste sig ud i – på trods af fornuften.

1844:

Karl Marx kalder religionen for "folkets opium", et sløvende og smertelindrende middel, som den herskende samfundsklasse bruger til at passivisere de lavere klasser med. Selv om marxisme blev lig med ateisme, er der også kristne, der har tolket kristendommen socialistisk – for eksempel de katolske befrielsesteologer i 1960'ernes Latinamerika.

1859:

Charles Darwin udgiver Arternes oprindelse, som beskriver evolutionsteorien. Darwin selv så ikke noget modsætningsforhold mellem naturvidenskab og en skabende Gud. Som reaktion på blandt andet evolutionsteorien opstår senere den kristne fundamentalisme, som læser Bibelens fortællinger meget bogstaveligt og ser naturvidenskab som en hovedmodstander. Andre tilslutter sig liberalteologien, der læser Bibelen historisk-kritisk og opfatter Jesus som et etisk forbillede.

1882:

I bogen "Den muntre videnskab" lader Friedrich Nietzsche det berømte og berygtede udsagn falde: "Gud er død!" Udsagnet er dog ikke nyt. Mere end 300 år tidligere har Martin Luther allerede italesat "Guds død" i en påskesalme, hvor der synges: "O, store nød / Gud selv er død."

Den helt store religions- og kirkekritiske æra begynder for alvor i 1800-tallet. I denne periode er det særligt i intellektuelle miljøer, ateismen vinder indpas. Tyske filosoffer som blandt andre Ludwig Feuerbach, Karl Marx og Friedrich Nietzsche angriber i en række skrifter kristendommen og hele det etablerede religiøse system. I England udgiver Charles Darwin sit banebrydende værk "Arternes oprindelse", som af mange bliver opfattet som en videnskabelig tilbagevisning af den kristne skabelsestro. Mange begynder at betragte naturvidenskaben og kristendom-

men som hinandens modstandere, og i Frankrig opstår en positivistisk filosofi, som hævder, at naturvidenskaben inden for en overskuelig fremtid vil have fortrængt religionen.

De to verdenskrige i 1900-tallet præger også holdningen til kristendommen i Vesten. Hvorfor griber Gud ikke ind og forhindrer den bestialske nedslagtning af millioner af mennesker? Måske findes han slet ikke? Ateismen som livsanskuelse breder sig efter krigene fra de få intellektuelle til masserne. I det kommunistiske Østeuropa og Sovjetunionen bliver religiøse mennesker under-

trykt og kirker jævnet med jorden. I Vesten vil folk til at vælge deres egen religion uafhængig af kirken institutionaliserede former og henter blandt andet inspiration fra Østens religiøse traditioner. Flere og flere begynder at opfatte sig selv som enten spirituelle eller ikke-religiøse, og samtidig udfordrer øget indvandring fra muslimske lande kristendommens dominans.

Men parallelt med udfordringerne fra filosofi, naturvidenskab, politiske bevægelser og fremmede religioner forandrer teologien sig. Nogle af de mest indflydelsesrige kristne tænkere – for eksempel

Grundtvig og Kierkegaard i Danmark – er lige så kirkekritiske som ateisterne. Mens nogle kristne reagerer på udviklingslæren ved at læse Bibelen bogstaveligt, begynder mange universitetsteologer at læse teksterne kildekritisk. Ja, nogle teologer ser endda sekulariseringen som et nødvendigt resultat af kristendommen.

Således udvikler teologien og kirken sig altid i modspil til og samspil med en foranderlig verden. +

LARS SANDBECK, cand.theol., ph.d. og lektor ved Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter

1907:

Freud beskriver religionen som en illusion og sammenligner den med en neurose, som opstår, når mennesket (ligesom barnet) bliver bange og søger trøst og beskyttelse hos en stærk far. Nogle år senere lancerer den tyske teolog Rudolf Bultmann begrebet "afmytologisering": Kun ved at se bort fra de mytologiske lag i fortællingerne om Jesus kan man nå ind til det kristne budskabs kerne.

1914-1918:

Første Verdenskrig. Millioner dør på slagmarkerne i en meningsløs krig. En generel pessimisme breder sig i Vesten. Teologer i Schweiz og Tyskland gør op med liberalteologiens idealistiske kristendom. Med inspiration fra Kierkegaard mener de, at tro og viden ikke kan forenes: Det enkelte menneske må afgøre sig for Gud.

1933-1945:

Naziregimet i Tyskland. Jødeforfølgelser og yderligere splittelser i de kristne kirker. Teologen og modstandsmanden Dietrich Bonhoeffer arresteres. Fra fængslet skriver han, at tiden er inde for en "religionsløs kristendom", befriet for metafysiske konstruktioner. Han henrettes af nazisterne i 1945.

1950-1970:

Velstand i Vesten. Sociologer proklamerer, at religionens tid er ved at være forbi. Sekulariseringen og individualiseringen tager til. Religiøst søgende lader sig inspirere af Østens religioner og skaber nye spirituelle retninger. Enkelte teologer i USA og Tyskland tolker kristendommen som en religionskritisk religion, som selv bidrager til udviklingen af en moderne, sekulær livsanskuelse.

2004-2009:

Den Nye Ateisme. Efter terrorangrebet i USA 11. september 2001 giver truslen fra islamismen næring til en ny ateisme, der også vender sig mod kristendommen. Religion og vold bliver et dominerende tema i medierne og den offentlige bevidsthed. Internationale forfattere som Sam Harris, Richard Dawkins og Christopher Hitchens udgiver stærkt religionskritiske bøger og får tilhængere i mange lande.

2005-2017:

Under Muhammedkrisen siger statsminister Anders Fogh Rasmussen, at religion skal ud af det offentlige rum. 12 år senere er det indskrevet i regeringsgrundlaget, at Danmark er et kristent land.

MYTER OG SANDHEDER

RELIGIONSTIME

De fleste folkekirkepræster
er ikke særligt
TROENDE!

Kan man overhovedet dømme om det? De fleste folkekirkepræster er tilsyneladende troende på én af to måder: Enten er de præget af stor afklarethed eller præget af alvorlig, løbende indre samtale mellem tro og tvivl. At være ikke-troende er kendetegnet ved ligegyldighed over for evangeliets betydning for vores liv. Det aner jeg stort set aldrig nogen sinde hos kommende eller fungerende præster.

Ulla Morre Bidstrup,
leder af præsteuddannelserne

I GAMLE DAGE
LÆSTE MAN
BIBLEN
BOGSTAVELIGT

Bibelfundamentalisme er en relativt ny opfindelse. Den opstod som reaktion på oplysningstidens historiske bibelkritik. Kristne har ganske vist siden oldkirken opfattet Bibelen som en fælles autoritet, men mere i eksistentiel end i bogstavelig forstand. F.eks. mente kirkefaderen Augustin (354-430 e.Kr.), at det kun er børn og barnlige sjæle, der læser Bibelen bogstaveligt.

Kasper Bro Larsen,
lektor i Det Nye Testamente, Aarhus Universitet

Når der diskuteres religion og kristendom omkring middagsbordet har de fleste en mening. Men hvad er myter, og hvad er virkelighed? Vi har spurgt eksperterne. Kom med til religionstime.

Af Kåre Gade

Det teologiske studium er
uvidenskabeligt
og hører ikke hjemme på
universitetet.

Kritikken af teologi som universitetsfag tager ofte udgangspunkt i, at teologi handler om Gud. Men i praksis er væsentlige dele af det moderne teologistudium baseret på videnskabelige metoder og teorier, der også danner grundlag for andre universitetsfag, først og fremmest inden for humaniora. Det gælder f.eks. tekstanalyse, kildekritik og hermeneutik.

Morten Fink-Jensen,
lektor i historie, Københavns Universitet

Med en flot håndbevægelse udstedte det moderne gennembruds mænd religionens dødsattest for mere end 100 år siden. Udviklingen inden for videnskab ville afsløre alle religioner som det, de troede det var; bedrag. Det oplyste menneskes fremkomst ville resultere i, at religionernes overtro ville fordampe, og fornuft og videnskab ville oplyse alt. Nu er vi trådt ind i det 21. århundrede, og avisoverskrifterne fortæller dagligt om religioners betydning for menneske og samfund. Vi er vidne til religionernes genkomst i det offentlige rum.

Brian Arly Jacobsen, lektor
i religionssociologi, Københavns Universitet

RELIGION VIL FORSVINDE,
EFTERHÅNDEN SOM
MENNESKER BLIVER MERE
OPLYSTE

Troen er trængt i Europa og Nordamerika, men det er undtagelser fra reglen. Hvorfor er de fleste mennesker uden for det vestlige reservat troende? Vi har spurgt Synne Garff, som er international chef i Bibelselskabet og har rejst i Mellemøsten, Afrika og Asien.

Af Kåre Gade
Foto Elie Khalil

Hvordan oplever du forskellen på vesterlændinges og ikke-vestrelændinges forhold til religion?

I Europa er det et spørgsmål, om du tror. Uden for Europas grænser er det et spørgsmål om, hvad du tror på.

I Danmark bliver Bibelen ofte stående på hylden, hvorimod folk i for eksempel Kina er nysgerrige efter at diskutere religiøse spørgsmål. Ude på landet er det ikke usædvanligt, at femti mennesker må deles om en bibel. Kristendommen er i rivende udvikling i Asien, i den sydlige del af Afrika og på Den Arabiske Halvø.

Samtidig er der en konvertitbølge hos muslimer i Nordafrika og Mellemøsten – de er trætte af islam og tiltrækkes af kristendommens løfter om en kærlig og nådig Gud.

Hvorfor har troen bedre kår uden for Vesten?

Ude i konfliktområderne er der et andet autoritetsbegreb, en større ydmyghed og en fornemmelse af, at Guds nærvær er stort i trængslerne.

I Vesten har vi brugt meget energi på at gøre op med autoriteter. Det kan man sige meget godt om. Men bagsiden er måske, at vi har svært ved noget så simpelt som at bede en bøn, fordi vi oplever det som et nederlag at skulle bede om hjælp. Vi har os selv som yderste instans og forsøger at bære alle byrder alene – ofte forgæves.

I Danmark er der desuden et fatalt vidensstab i forhold til kristendommen. Jeg tilhører selv den generation, hvor bibelkundskab næsten forsvandt i folkeskolen, så jeg følte mig

som yngre underligt fremmedgjort i kirken – jeg kendte ikke koderne og bibelfortællingerne.

Er troen de fattiges, de undertrykte og de dårligt uddannedes trøst?

Kristendommen kan være til trøst – uanset hvor mange dollars, der står på bankbogen. Jeg har mødt nogle af verdens fattigste og rigeste mennesker, for hvem troen på Kristus blev livlinen.

Jeg har rejst i Qatar og oplevet, hvordan migrantarbejdere får håb igennem Bibelen i deres udlændighed. Det er ikke nok at gå i kirke. Bibellæsning er afgørende. Migranterne læser om Kristus, der helbreder. Han bliver et forbillede. Og de oplever, at der sker en mirakuløs forandring i sindet.

UDEN FOR EUROPA

BLOMSTRER TROEN

Hvilke skyggesider oplever du ved kristendommen, som du møder den uden for Europa?

Mennesker kan være dæmoniske, dumme og vildledende. Kombinationen af Bibelen og en selvbestaltet præst uden uddannelse kan der komme noget ulykkeligt ud af.

Derfor arbejder verdens bibelselskaber sammen om undervisningsprogrammer. Vi bekæmper for eksempel hiv i afrikanske lande og gør op med stigmatisering og forestillingen om, at hiv-smitte skulle være Guds straf.

Nogle præster har også den opfattelse, at kristne skal bære deres byrder med et smil og ikke må skælde ud på Gud. Og det er jo helt forfæjlet – i Det Gamle Testamente er der mange klagesalmer, og Kristus udtrykte voldsom afmagt på korset.

Hvordan har møderne med kristne på andre kontinenter påvirket dit syn på kirke og kristendom i Danmark?

Der er en enorm viden, lagret igennem årtier, som vi kunne lade os inspirere af i Danmark, hvor vi er gået fra en mono-religiøs til en multireligiøs kultur. I lande med stor religionsundertrykkelse er bibelselskaberne dygtige til at formidle kristendommen med respekt for den enkeltes integritet.

Helt konkret er jeg optaget af at implementere metoden bibelsk sjælesorg, som bruger Bibelen til at forløse traumer. Jeg har studeret metoden i Kenya, Swaziland, Jordan og Libanon og har arrangeret kurser, hvor folkekirkepræster lærer at bruge den. Metoden understreger, at Bibelen ikke er en statisk bog, men at teksterne taler ind i den enkeltes sammenhæng. +

Synne Garff på projektbesøg i Bekaa-dalen, hvor to millioner syriske flygtninge bor.

SYNNE GARFF

er cand.phil. i italiensk med teologisk tillægseksamen og ulønnet hjælpepræst i Ballum/Hjerpsted/Skærbøl/Randerup. Hun er tidligere studievært på DR og TV 2 og bl.a. forfatter til "De Mindstes Bibel", der er oversat til flere sprog.

BIBEL-SELSKABET

er en almennyttig, kirkelig institution, hvis formål er at udgive Bibelen og fremme brugen af den. Bibelselskabet støtter internationalt bibelarbejde i et samarbejde mellem verdens 146 bibelselskaber. www.bibelselskabet.dk

DE TROFASTE OG DE TROLØSE

TO & TO
OM TRO**Kristne og ateister ser ofte på hinanden med undren.****Vi bad troende og ikke-troende kolleger stille hinanden spørgsmål og svare på dem.****JOHANNE SCHMIDT-NIELSEN** Hvordan er din tro en del af dit liv?

IDA AUKEN Mine tanker, om hvordan mennesket er sammensat af både gode, skabende kræfter og meget destruktive kræfter, har jeg hentet i kristendommen. Min ide, om hvad det betyder at have ansvar for hinanden og for naturen, har jeg hentet i kristendommen. Mine tanker, om hvad vi skylder hinanden i et fællesskab, har tæt forbindelse til kristendommen. Men jeg er ikke mindre rationel end andre. Ingen del af naturvidenskaben har jeg problemer med. Alt, hvad jeg kan forklare teologisk, ville jeg også kunne forklare politisk med helt almindelige hverdagsord. Hvis jeg vil flytte verden, må jeg vinde andre mennesker for mit synspunkt med politiske argumenter, ikke med trosudsagn. Som Grundtvig siger: "Menneske først, kristen så." Sidst giver min tro mig et langsigtet perspektiv på tilværelsen. Jeg føler et ansvar, der går langt ud over mine børn og mine børnebørns fremtid.

IDA AUKEN Hvor finder du fundamentet for dine ideer om, hvad der er godt og ondt?

JOHANNE SCHMIDT-NIELSEN Grundlaget for mit moralske kompas er empatien og fællesskabet. Både den kollektive, historiske erfaring og de erfaringer, vi gør os hver især, viser, at stærke fællesskaber er en forudsætning for det enkelte menneskes frihed. Og personligt er jeg ikke i tvivl om, at meningen med det hele ligger i relationerne mennesker imellem. I relationerne finder vi også kompasset. Gennem empatien. Vi ved fra os selv, hvordan det er rart at blive behandlet. Og derfra ved vi også, hvordan vi skal behandle andre. Både i nære, men også i mere abstrakte relationer til mennesker, vi ikke kender. Vi kommer langt ved at tænke: "Hvordan kan jeg selv lide at blive behandlet?" Det er så farligt, når grupper af mennesker lukkes ude af fællesskabet og ses som truende statistikker og ikke som mennesker. Altså dehumanisering, med nazismen som et af de mest uhyggelige eksempler.

JOHANNE SCHMIDT-NIELSEN
Medlem af Folketinget for Enhedslisten.

IDA AUKEN Medlem af Folketinget for Radikale Venstre.

ADAM HOLM Hvornår er du i tvivl om din tro på Gud?

GERTRUD HØJLUND Jeg har altid tro – og jeg har altid tvivl. For mig er det to sider af samme mønt. Om Gud kan man ikke vide og ikke føre bevis, derfor må jeg tro, og derfor må jeg tvivle. Det er en "glasstet er halvt tomt/halvt fuldt-situation". Troen føles mest solid og håbefuld i de perioder, hvor jeg har en religiøs praksis, og den føles mest livløs og tvivlende i de perioder, hvor jeg praktiserer meget lidt. Min far har lært mig, at man ikke går i kirke, fordi man har tro, men for at finde tro. Min gudstro er ikke knyttet til en forestilling om, at verden skal være rimelig, og menneskelivet paradisisk. Derfor afskriver jeg ikke Gud på baggrund af grusomheder og urimeligheder. Men jeg skælder ind i mellem ud. Man må gerne skælde ud på det, der er større end én selv.

ADAM HOLM Journalist på DR.

GERTRUD HØJLUND Hvorhen retter du din taknemmelighed?

ADAM HOLM Kald mig bare indbildsk, men jeg anser mig selv for at være en høflig mand, der husker at sige tak, når der er noget at takke for. Jeg bruger ordet nu og da, men formentlig i en anden betydning end et troende menneske. Når jeg er på skitur i det gnistrende snelandskab, kan jeg mærke en form for taknemmelighed over naturens vilde pragt, men jeg tænker ikke på det som et guddommeligt skaberværk og retter derfor ikke den oprømte følelse opad eller indad. Jeg er heller ikke som sådan taknemmelig over tilværelsens små og store under, men det afholder mig ikke fra at have en inderlig glæde over eksempelvis at være far til to sønner. Jeg har den enkle, måske enfoldige indstilling, at det nu engang er livets indretning. Vi er biologiske organismer, vi fødes, forsøger at leve efter bedste evne, og efter endt gang på jord er det slut.

GERTRUD HØJLUND Journalist og vært på TV 2 NEWS.

JONATAN SPANG Hvornår er du stærkest og svagest i din tro?

RASMUS BOTOFT Jeg er nok en tvivlende troende – mere troende end ikke troende. Helt overgivet mig til troen i en rammesat, kirkelig form har jeg ikke. Tro for mig handler om at overgive mig til noget, der er større end mig selv – det gør jeg helst i naturen. Jeg kan bedst knytte mine hænder i en form for bøn, taksigelse eller hengivelse, når jeg mærker vinden ruske langs en strand, eller når jeg ser på en smuk stjernehimmel. Begge mine forældre døde alt for tidligt, og jeg har placeret min mor på månen og min far på en stjerne og har ofte delt oplevelser med dem en smuk aften eller nat. Døden er så uafvendelig og voldsom, og i situationer, hvor jeg har haft den tæt inde på livet, har jeg mærket en stærk tro, men samtidig tvivlet voldsomt og følt meningsløsheden meget stærkt. Men man må ikke hengive sig til meningsløsheden, og her kan troen hjælpe én. Det kirkelige rum, dets ritualer og præsten har betydet meget for mig, når jeg har oplevet at miste. Og kærlighedsbudskabet i kristendommen er så rent og smukt og får mig til at overgive mig og definere mig som troende.

JONATAN SPANG Skuespiller og stand-up komiker.

RASMUS BOTOFT Hvis livets meningsløshed tager over i dig, hvad gør du så for at bekæmpe den?

JONATAN SPANG Jeg oplever to typer af meningsløshed i mit liv. Der er meningsløsheden i dagligdagen. Og så er der den store meningsløshed. Den, jeg kommer i kontakt med, når døden rykker tæt på. Når først jeg intet kan stille op, er det eneste, der hjælper mig, at jeg ved, at jeg er kommet igennem sorg og krise før. Men det er også her, jeg bliver pletvist troende. Jeg har prøvet at være til begravelse i kapellet. Uden præst. Uden salmer. Så er der ikke meget at sige. Jo, nu skal denne krop formulde. Så er det noget andet i kirken. Der er i det mindste en præst, der tror, selv om jeg måske ikke gør. Så siger præsten, at der er en himmel, hvor man lever videre, og den tanke har jeg brug for, når jeg sidder der. For den dag tænker jeg også på, at jeg selv skal dø og forsvinde. Men når hverdagen vender tilbage, og jeg ser væk fra min egen frygt og ud på verden, så kan jeg ikke tro på, at der skulle være en overordnet voksen et sted, som ser ned på det her kaos og har en plan med det.

RASMUS BOTOFT Skuespiller.

KAREN MARIE SØ LETH-NISSEN Hvilke personer har spillet en rolle for din egen forståelse af det ateistiske livssyn, og hvordan?

SIDSEL KJEMS Mit barndomshjem har spillet en afgørende rolle for, at jeg er ateist. Ikke at det nogensinde var noget, vi talte om – vi talte om politik, filosofi og etik. Min far var med til at stifte De Grønne, og det at interessere sig for samfundsforhold var en selvfølge. Religion var ikke-eksisterende, hverken i min familie, i skolen eller i samfundet, som jeg oplevede det i min opvækst i 80'erne. Først langt senere, da religion begyndte at fylde mere i samfundsdebatten, kan jeg huske, at jeg hørte ordet ateist. Jeg anser dog ikke ateisme for et livssyn, men mere som en konstatering af, at man ikke tror på overnaturlige forhold. Mit livssyn er humanistisk og udspringer af oplysningstidens tanker om frihed, lighed og et syn på mennesket som både fornuftigt og empatisk. Centralt i humanismen står også ansvar, kritisk tænkning og muligheden for at skabe mening i sit liv.

KAREN MARIE SØ LETH-NISSEN er teolog og tidligere præst. SIDSEL KJEMS er økonom. Begge er ansat som ph.d.-studerende ved Københavns Universitet og samarbejder i forskningsnetværket "What Money Can't Buy".

SIDSEL KJEMS Hvad giver din religion dig i dit liv?

KAREN MARIE SØ LETH-NISSEN Nu spørger du om religion – jeg har aldrig tænkt mig selv som religiøs. Jeg er bare kristen. Jeg kan ikke skille mit liv fra det kristne. Det er til stede hele tiden, uden jeg tænker over det. Her er jeg og min næste og Gud – det er vilkårene for mit liv. Kirken har altid være der. Min mor gik i kirke næsten hver søndag, og nogle gange gik jeg med. Jeg sad og slog salmenumrene op, læste dem og var med i gudstjenesten, som jeg nu kunne. Salmerne var det bedste. Siden blev min mor præst, og vi flyttede på landet. Jeg skulle ikke selv være præst, og så blev jeg teolog og præst alligevel. I dag forsker jeg i folkekirken. Og mine børn får meget med, det kan jeg jo høre, når de sådan fortæller. Jeg går ikke så meget i kirke, som jeg gerne ville. Men hver eneste søndag morgen vil jeg egentlig gerne af sted. Det sidder bare i kroppen.

NYT DR-DRAMA OM TRO OG KIRKE

Fascineret af FOLKEKIRKEN

Først var det “Borgen”, nu kommer kirken: I efteråret 2017 har DR premiere på “Herrens veje”, som handler om en præstefamilie. Vi har talt med seriens ophavsmand, Adam Price.

Af Kåre Gade

En tv-serie om folkekirken? Som skal sendes primetime, søndag aften på DR1? Umiddelbart lyder det som en idé, der lynhurtigt ville kunne sætte en stopper for enhver lovende manuskriptfatters karriere.

Men når man betænker, at 1) manuskriptforfatteren er Adam Price, hvis karriere med “Borgen” blev katapulteret til kritikerrost kultureksport, 2) han gjorde noget så gråmeleret som dansk folketingspolitik til en international underholdningssucces, og 3) kirke og religion fylder mere i medierne end nogensinde. Ja, så lyder det måske alligevel ikke så vanvittigt, at DR Dramas store satsning i efteråret 2017, “Herrens Veje”, finder sit dramatiske materiale i en dansk præstefamilie.

Og vi er virkelig inde i kernen af den danske folkekirke, fortæller Adam Price:

“Vi er ved seriens begyndelse solidt

forankret i kristendommen og folkekirken – i et af de her dynastier, som der stadig findes en håndfuld af, hvor far har fulgt søn i embedet mange generationer tilbage, og hvor der derfor er en stærk følelse af forpligtelse og tradition.”

OK? Så manden, der lavede drama om en kvindelig statsminister, endnu inden Danmark fik sin første af slagsen, har altså valgt, at seriens præst skal være en mand – selv om der i dag er flere kvindelige end mandlige folkekirkepræster?

“Efter at have fortalt en historie i 30 afsnit om en professionel kvindes udfordringer med at kombinere rollen som mor med det mest krævende job i landet, havde jeg lyst til at prøve kræfter med noget, der handler om fædre og sønner. Der er også stærke kvinder med i “Herrens Veje”, men det centrale karakterkompleks er en far og hans to sønner. Og der er jo også en stærk patriarkalsk tradition i folkekirken,

til trods for de mange kvindelige præster,” siger han.

Forfatterholdet har gjort meget ud af at researche. De har indbudt konsulenter, når de skulle vide noget om, hvordan en gadepræst, en konvertitpræst, en hærprovst eller en biskop arbejder. De har endda omhyggeligt kortlagt, hvordan præster bander.

Det kan der være god grund til. “Borgen” blev kritiseret af embedsmænd, som syntes, at seriens skildringen af den politiske virkelighed var urealistisk. Og uanset

den grundige research er Adam Price forberedt på lignende kritik, når “Herrens Veje” har premiere.

“Man skal huske, at drama intet har med virkeligheden at gøre. Hvis man skal have noget ud af en dramaserie, er man nødt til at gå på komedie (teaterslang: at gå med på legen, red.). Man skal glemme noteapparatet og lade være med at sidde og faktatjekke alting,” siger han.

“Hvis vi skulle skildre en højmesse realistisk, kunne den dårligt være i et afsnit. Så når jeg skriver en prædiken, er det kun

de ti linjer, som folk skal huske. Og når vi skildrer en sag, som begynder at rulle med menighedsråd, stift, og hvad ved jeg, så forenkler og forkorter vi. Men vi er nødt til at sikre os, at præsterne i serien taler med en stemme, som præster vil kunne genkende. Og at en kirkegænger, en præstedatter eller en anden, som kender folkekirken godt, kan se serien uden at krumme tæer.”

Tro er blevet mere politisk end politik

Forfatterholdet har også talt med konsulenter fra videnskaben – og fra andre religioner.

“Vi skal være sikre på, at vi ikke uforvarende fornærmer nogen, fordi vi ikke ved, hvad vi taler om. Hvis man vil stikke en øretæve, skal man være sikker på, at man rammer. Derfor har vi researchet omhyggeligt og talt med eksperter i de trosretninger, serien beskæftiger sig med.”

Han bedyrer, at han ikke er nervøs for at fornærme nogen.

“Jeg ved, at vi får nogen på snotten. Jeg har også en idé om, hvem der kommer til at slå først. Men vi stikker snuden frem, og det ville være ærgerligt, hvis der ikke var nogen, der slog ud efter den,” siger han.

“En af mine bevæggrunde for at lave serien, er netop, at vi skal kunne diskutere tro på en respektfuld måde, hvor der samtidig er højt til loftet og plads til store armbevægelser. Når den dialog forsvinder i fundamentalisme af den ene eller den anden slags, truer det vores måde at leve sammen på. Og fordi tro nærmest er blevet mere politisk end politik, syntes jeg, det var oplagt for mig at kaste mig ud i noget så svært som det her. Og det kan jeg godt sige dig: Det er uden sammenligning det sværeste, jeg nogensinde har lavet.”

En lille portion barnetro

Når han fortæller om “Herrens Veje”, er det tydeligt, at han ser sig selv som en, der står udenfor og – med fascineret nysgerrighed – betragter folkekirken. Han fortæller, at hans børn er døbt, ligesom han også selv er det. Og at hans svigerfar er kirkegænger og kommer fra en familie med rødder i Indre Mission. Men han taler – ligesom mange andre folkekirkemedlemmer – om

folkekirken som noget, han ikke selv har lod og del i.

“Jeg har haft en lille portion barnetro med fra kirkeliv og højtider i barndommen. Min mor kom fra et pænt og borgerligt landsretssagførerhjem. Hun bad af og til aftenbøn med mig. Min far var en historiefortæller, som elskede det store spektakel. Han var ikke begejstret for den nøjsomme, pibekraveklædte pietisme. Han ville nok have foretrukket katolicismen med al dens pomp og pragt, ældgamle ritualer og mystik.”

Adam Price siger, at han selv læner sig mod ateismen, men skynder sig at tilføje, at han har det svært med ateismen i dens militante og nedladende form.

“Jeg er mere åben i min manglende tro. Jeg tror ikke på en Gud, der har skabt universet og mennesket. Men jeg tror på uforklarlige sammenhænge i verden. På kontaktpunkter mellem mennesker. På at tid er et meget relativt begreb. På at kærligheden kan være så stor og uforståelig, at den ikke kan forklares ved elektrokemiske processer i hjernen. Det er noget, der fæstner os til en fælles menneskelighed, som har en udstrækning i tid og rum, som videnskaben hverken kan eller skal begribe. På den måde er jeg et troende menneske, men ikke i traditionel religiøs forstand, hvor jeg føler mig kaldet til at gå i kirke.”

Folkekirken er elementært dramatisk

Hvis Adam Price som privatperson ikke har været specielt engageret i folkekirken, så er han til gengæld blevet det som dramatiker. Set med manuskriptforfatterens øjne er kirken en skattekasse af dramatiske muligheder. Det gælder ikke mindst opfattelsen af folkekirken som et sted, hvor en vis pænhed trives, og hvor der endda findes dekorumregler – visse uskrevne regler og normer for, hvordan en præst må opføre sig.

“Men samtidig er præster almindelige, moderne mennesker, der både drikker, har sidespring og er fortvivlede. Når de ikke kan finde Gud, hvem beder de så til? Hvad gør de, når de er depressive eller trænger til at rase ud? Når hyrden ikke evner at lede flokken, fordi han eller hun selv

”

Hvis man skal have noget ud af en drama-serie, er man nødt til at gå på komedie. Man skal glemme noteapparatet.

”

Jeg ved, at vi får nogen på snotten. Jeg har også en idé om, hvem der kommer til at slå først.

”

Jeg tror, der rent faktisk gemmer sig en styrke i en lokal forankring af folkekirken.

er faret vild? Den verden er elementært dramatisk,” siger Adam Price begejstret.

Skuespilleren Lars Mikkelsen spiller rollen som præsten og faderen i tv-serien. Ann Eleonora Jørgensen spiller hans kone, og i rollerne som de to sønner ses to unge, næsten uprøvede kræfter, Simon Sears og Morten Hee Andersen. Adam Price taler begejstret om de medvirkendes præstationer.

“Holdet overrasker hele tiden med nye dybder og vinkler på deres karakterer. Lars Mikkelsen, der har den meget centrale rolle som provsten Johannes, overgår efter min mening sig selv. Han spiller med en imponerende tyngde og troværdighed, og han er meget overbevisende i sin lidenskab. Det er vigtigt, for du skal gerne have lyst til at se serien, også selv om du ikke interesserer dig for tro, religion og kirke. Jeg håber, at nogen vil tænke: ‘Jeg troede ikke, at præster var så levende, vilde og voldsomme’ – og fordi, du begynder at interessere dig for dem som personer, så kommer du også til at interessere dig for det, de laver.”

Højere gennemsnitsalder end Bogforum

Nogle gange lyder det, som om Adam Prices egen interesse er blevet vakt på en måde, der rækker ud over det rent faglige. I hvert fald taler han bekymret om folkekirkens udfordringer – udmeldelserne, indvandringen og det kritiske dåbstal.

“Det kan godt være, at vi stadig er medlemmer, fordi det er rart, at kirken er der, når onkel Ejnar skal begraves. Men vi får ikke nødvendigvis vores børn døbt, for måske vil vi hellere have et spændende, humanistisk navngivningsritual ude i Dyrehaven. Dernæst er der den omsiggribende politiske korrekthed, hvor flere og flere synes, at vi ikke kan give et trossamfund fortrinsret frem for andre. Og endelig kan jeg jo se, når jeg en enkelt gang er ude og holde foredrag i en sognegård, at gennemsnitsalderen blandt tilhørerne typisk er endnu højere end i teatret og på Bogforum, haha.”

Alligevel er det ude i sognene, han ser folkekirkens potentiale.

“Jeg tror, der rent faktisk gemmer sig en styrke i en lokal forankring af folkekirken.

Hvis vi pludselig får kæmpesogne, og man skal køre 30 km for at komme i kirke, så er jeg bange for, at der er noget af det, vi troede var umisteligt, som vi mister.”

“Eller hvis kirken bliver en institution, hvor kun den administrerende direktør må udtale sig? Hvor kirken, sådan som man ser det i Sverige og Norge, har holdninger til konkrete, politiske spørgsmål? Vil man så som moderne politisk forbruger støtte kirken, hvis man er uenig med den?”

Med trommen gennem byen

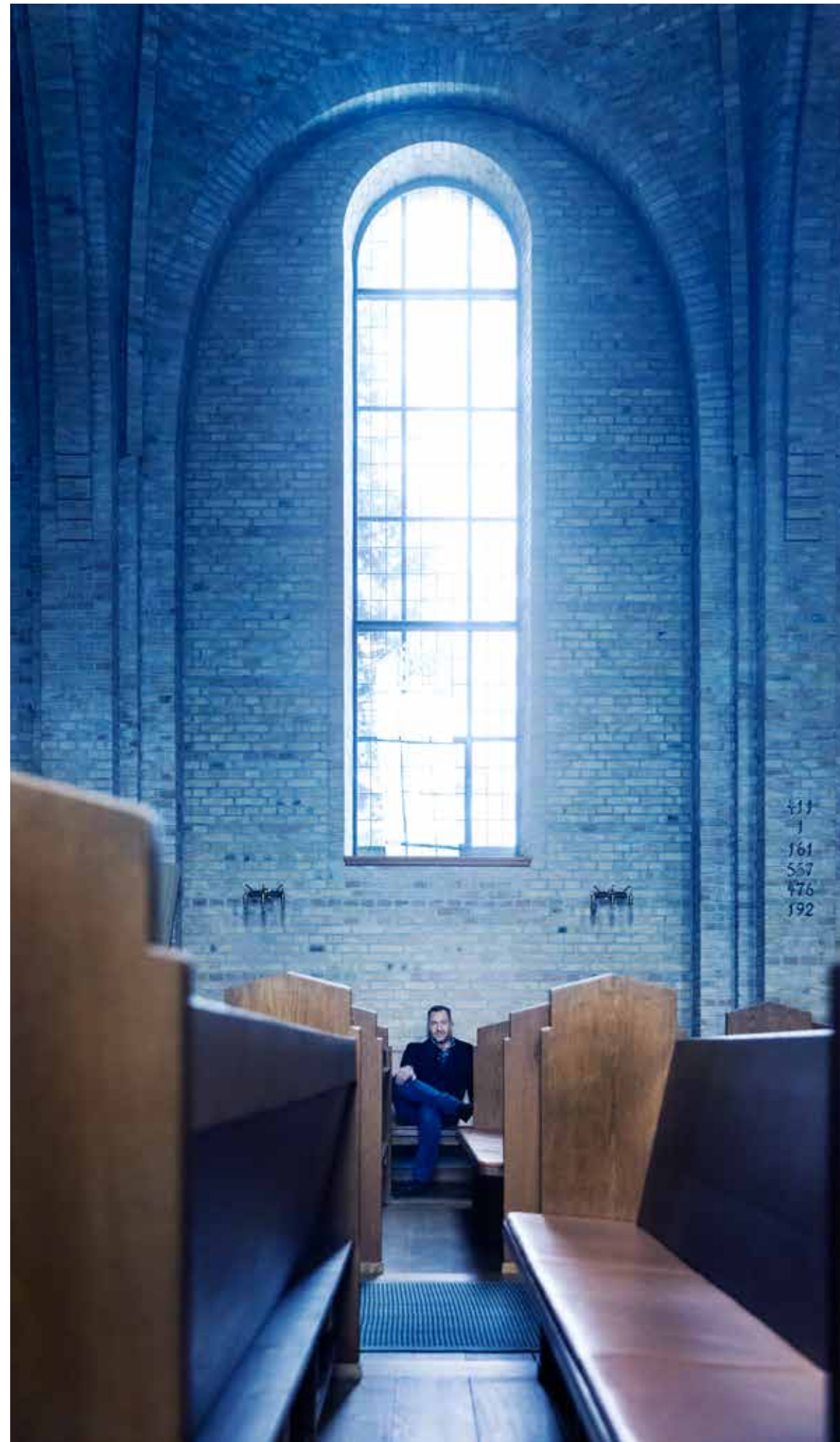
En anden udfordring, som serien beskæftiger sig med, er spørgsmålet om folkekirkens bredde og rummelighed. Sælger kirken ud, når den for eksempel inviterer til mindfulness-gudstjenester, spaghettigudstjenester eller bamsedåb?

“Mindfulness er jo en personlig udviklingsteori med rødder i buddhismen, og de fleste præster vil nok sige, at buddhisme ligger længere fra kristendommen end både jødedom og islam. Heldigvis er jeg jo en neutral betragter, men jeg kan da godt se, hvad der sker, når man går med trommen gennem byen, fordi man gerne vil have flere kunder i butikken. Så er man altså nødt til at sætte priserne ned på nogle af varerne,” siger Adam Price.

Han mener, at kirken har brug for modige og markante præster.

“Som præsten i serien siger, er kirken et af de sidste offentlige rum, der er tilbage, hvor vi ikke skal bekymre os om seertal eller meningsmålinger. Sådan et rum skal vi hæge om, så vi ikke ender med en masse mellemledere, der sidder og siger ‘har du set de seneste målinger? Du skal nok passe på, hvad du siger på søndag, så vi ikke skræmmer flere væk.’ Der skal man altså have nogle præster, der tør at markere sig,” siger Adam Price.

“Jeg tror, kirken har brug for at finde sit eget værd. Jeg synes ikke, at folkekirkens svar på Ateistisk Selskabs angreb altid har været lige stærkt. Er det bedste, man har at sige, at nu skal ateisterne holde op med at mobbe folkekirken? En 1000-årig institution burde have selvtillid nok til at sige: ‘I kan bare komme, drenge. Vi vil gerne tale om livets mening med jer’.” +

Herrens Veje

Adam Price skriver serien sammen med episodeforfatterne Karina Dam og Poul Berg

Sognepræst og filmanmelder Søren Hermansen har været tilknyttet som primær konsulent

Stenløse præstegård og kirke lægger rammer til den fiktive fortælling om præstefamilien

De første ti afsnit sendes på DR1 i efteråret 2017. Anden sæson sendes i efteråret 2018

DEN DER VAR HER FØR ER HER IKKE MERE

Hvorfor græder du? spørger Jesus Maria ved graven. Hun ved ikke, det er ham.

Graven, hvor hans krop skulle ligge, er tom. En engel sidder, hvor hovedet skulle have ligget. En, hvor fødderne skulle have ligget.

Jeg pakker ting ud i en lejlighed, tænker på, hvornår jeg skal pakke de samme ting ned igen. Tallerknernes vægt fordobles. Jeg sætter dem op i skabet ved et ekstra løft.

Et birketræ med den hvide bark ubrudt lyser på plænen på Bispebjerg Kirkegård. En række biler er ved at forlade en grav, som stadig er åben.

Jeg lægger mig ned. Græsset knaser under vægten af mit hoved. Jordens kulde siver op i mit hår; under øjenlågene et varmt mørke.

Det, jeg ikke længere har, bærer jeg med mig. Sorgen er sort stof.

Til frokost hos en veninde på Selma Lagerlöfs Allé. Jeg har købt croissanter, hælder te op, legetøj ligger på gulvet. Barnet sidder ved siden af mig i en højstol.

I en kælder har en kvinde ladet tingene stå, som om døden ikke var indtruffet:

Gummistøvlerne ved siden af træsko, på en lille bænk paraplyerne og stokken, oven over bænken en regnjakke, en arbejdsjakke, en termojakke, en havejakke.

I den anden ende af rummet står et skrivebord under et højsiddende kælder-vindue. På skrivebordet står papirbakker, mens kuglepenne med firmalogo på sidder i kuglepenholderen.

Midt på bordet ligger et skriveunderlag med et verdenskort på, oven på underlaget ligger en brevkniv med skaft af hjortetak sammen med rudekuverter, postkort.

Bag skrivebordet står stigereoler op ad bagvæggen. Blå og sorte ringbind er sorteret efter årstal, med begyndelse i øverste venstre hjørne.

Ved siden af reolerne hænger skifterammer; afrevne kalenderblade fra en ældre reklamekalender med motiver af marker og maskiner.

Ved Utterslev Mose står et træ, hvor stammen er mørk og kort, inden træets tætte kratagtige krone spreder sig ud.

Jeg sætter dagen frem som en afskåret rose i et glas, siger, det er en god dag. Inde i denne gode dag er en anden dag, som også kunne have været, men som ikke er. Det er dagens skygge. Det er dagens sorte måne.

Søen ligger stille. En scooter kører langs skovkanten.

På Alte Nationalgalerie i Berlin hænger et maleri af Menzel med store udfyldte felter. Felterne står som hvide plamager midt i en menneskemængde. Det ses på omridsene, at der på pladserne skulle have været afbilledet personer.

De ikkemalede mennesker står som hvide silhuetter i billedet, som tage op om et birketræ. Man kan se, at nogle af de ikkemalede mennesker skulle have været i samtale med de malede mennesker i billedet. Nogle skulle have været små.

En familie lægger blomsterkrans på en grav. En mand lægger roser på en grav. Blomsterbuketter ligger spredt ud over plænen, hvor gravstenene ligger nede i græsset over urnerne.

Graven er stedet den døde krop opbevares. Hvor den døde krop trænger ud i jorden. Roserne bliver hvide i frosten. Ved tø synker de sammen.

Om sommeren går børn på hænder hen over græsplænen med sprællende ben.

Min veninde på Selma Lagerlöfs Allé er flyttet ind i et hus, der er større, end hvad hun har møbler til. Hun fylder rummene med mennesker, hun kender; inviterer på besøg.
Vi spiser i køkkenet. Jeg skærer et stykke brød med fiskepålæg ud til barnet.

Det, som jeg tabte, eller det, som tabte mig, bevæger sig parallelt ved siden af mig på samme måde, som objekter bevæger sig i lufttomt rum; lydløst, med samme hastighed, som de blev tilført ved tabet, afstødelsen.

Jeg bevæger mig i en fortsat glidende bevægelse fremad som en måne. Som en airhockeypuk.

Om efteråret gror vintersæden som lysegrønne dun ud over marken. Om foråret har afgrøden dækket marken. Jeg river totter af strå op af jorden. Stråene knaser, når de giver efter.

Min udlejer opbevarer ting og møbler, fra da hun boede i lejligheden, i lejlighedens største stue. Stuen er lukket af, en visse palme hælder ind foran vinduerne. Breve står i plasticurve på et sofabord.

Jeg sætter døren på klem ind til rummet; det bedste lys i lejligheden kommer derfra.

Mælk siver ud i min te, gør den uigennemsigtig. Jeg bider i en croissant, den smuldrer ned på tallerknen.

Håret mos gror hen ad plankerne og bunden af en træbåd. Årene bader i den grå-grønne vandoverflade.

Jeg tænker på, hvor længe frosten holder kroppen hel i jorden, tøvejr får den til at bryde sammen. Jeg pynter det, der ikke længere er, med roser. Skærer madder ud, barnet spiser.

Jeg lukker mine øjne. Står oppe og kigger ned i graven. Står ude og kigger ind i graven.
En lysende skikkelse i gravens brudte mørke.

Hvem leder du efter? Den, der var her før, er her ikke mere.

MIRIAN DUE, f. 1982, forfatter. Har udgivet digte og poesi i forskellige danske og skandinaviske tidsskrifter og aviser. Medvirker med en række salmer i det kommende tillæg til Den Danske Salmebog, Kirkesangbogen. Cand.mag. i dansk 2010 og uddannet fra Forfatterskolen 2015. Født i Vestjylland, bosat i København NV.

UNIK OG ALENE

Ung, enestående og bagud på point

I dag er det ikke nok at blive til noget, man skal også blive til nogen. Man skal vælge sig selv og blive sig selv. I en særlig autentisk udgave. Det er ikke et tilbud. Det er et krav.

Af Christian Hjortkjær

R

asmus på 15 år er i tvivl om, hvilken retning vej han skal gå i livet. Helt specifikt er han i tvivl om sin studieretning. Skal han vælge fysik-kemi-linjen eller musik-matematik-linjen? Rasmus ved det ikke. Derfor ringer han til Mads & Monopolet på P3. Men oraklet i radioen er rådvildt denne lørdag formiddag og spørger: “Hvad har du mest lyst til selv?” Det ved Rasmus ikke. Det er jo derfor han har ringet. Han vil faktisk gerne begge dele. Han vil ikke ét, men to. “Hvad siger dine forældre?” spørger oraklet. “De synes jeg skal følge det, som jeg helst vil selv,” forklarer Rasmus. “Mmm, men hvad synes de?” spørger oraklet lidt mere insisterende. “Jeg tror også... Ja, det tror jeg, de synes... Mest hvad jeg selv vil.”

Eller som Søren Kierkegaard nåede frem til 150 år tidligere: “Det gælder om at finde en Sandhed, som er Sandhed *for mig*.”

En eksistentiel præstationskultur

I dag er det ikke nok at blive til noget, man skal også blive til *nogen*. Man skal *vælge* sig selv og *blive* sig selv. I en særlig autentisk udgave. Det er ikke et tilbud. Det er et krav. Noget man skal leve op til. Vi lever på en underlig omvendt måde i en eksistentiel præstationskultur. Vi skal alle være *enestående* – i ordets dobbelte betydning: Man skal for det første være unik, sig selv, autentisk. Og for det andet skal man være ene-stående, stå selv, fri og uafhængig.

Hvordan er vi nået dertil, at så stor en del af især de unge oplever en massiv følelse af utilstrækkelighed. At de altid er bagud på point. At de aldrig er sig selv nok, eller nok sig selv. Min påstand er, at det skyldes kravet om at være enestående. Problemet er nemlig, at kravet er dobbelt diffust: Det er for det første diffust i sin *oprindelse*: Vi kan ikke finde ud af, hvor kravet kommer fra. Og det er for det andet diffust i sit *mål*: Vi ved ikke, hvad der skal til, for at kravet er opfyldt. Vi må derfor gå på eksistentiel jagt efter det enestående individs historie.

Lad os begynde med Luther. 2017 er 500-året for reformationen, og jublen vil

ingen ende tage. Vi står på tæerne af hinanden for at bejuble Luther og fremhæve ham som den enestående ophavsmand til oplysning, demokrati og velfærdssamfund, og ikke mindst for, at vi i dag alle er selvstændige og sekulære individer. Så skål og godt Luth-år!... Men hov stop: Luthers mål var ikke at formilde kristendommen, men at radikalisere den. Målet var ikke, at Gud lige så stille skulle afvikles, men at vi *alle* skulle være præster.

Kaldet til selvrealisering

Når vi i dag føler os nærmest kaldet til at realisere os selv, så hænger det sammen med en radikal ny tanke om individet, som bliver genfødt allerede i renæssancen, altså før reformationen. Her skriver filosofen Pico en berømt “Tale om menneskets værdighed”, der med ét udfordrer hele den kristne kirkes dogmatik og arvesyndslære. Det gør han ved at lade Gud holde en tale for Adam, hvori Gud siger: “Vi har hverken givet dig en bestemt plads, en speciel skikkelse eller en særlig funktion, Adam, for at du efter dit eget ønske og din egen beslutning kan opnå og besidde den plads, den skikkelse og den funktion du selv måtte ønske.”

Mennesket er med andre ord skabt frie. Mennesket er ikke kronen på værket, men den brik, der er til overs. Mennesket er ikke begrænset af Guds love, men fået ubegrænset frihed til at skabe sig selv og vælge sin funktion. Det har i en vis forstand netop overtaget Guds magt til at skabe sig en verden, som det kan realisere sig selv igennem. Mennesket er derfor det væsen, der kan blive alt, men tilsyneladende ikke sig selv. Vi er netop altid på jagt efter os selv, kaldet til at realisere os selv.

Frihed til at tjene

Luther overtager både frihedstanken og kaldstanken. Men for Luther er individets frihed ikke en frihed *fra* Guds love, men friheden til noget ganske bestemt, nemlig til at tjene næsten. Det lyder næsten sort, når man siger det i dag. Frihed til at tjene. Tjeneren er jo ikke fri. Han er på arbejde. Han er først fri, når han *har* fri.

CHRISTIAN HJORTKJÆR er højskolelærer på Silkeborg Højskole og ph.d. fra Søren Kierkegaard Forskningscenteret på Københavns Universitet. Han har udgivet flere bøger, for nyligt afhandlingen “Utilstrækkeligt enestående” om Søren Kierkegaard og diagnosesamfundet. Artiklen her bygger på hans bog “Hvorfor er vi så enestående? Om reformationen og individet”, som er udgivet på forlaget Eksistensen. www.eksistensen.dk

”

Hvordan er vi nået dertil, at så stor en del af især de unge oplever en massiv følelse af utilstrækkelighed. At de altid er bagud på point. At de aldrig er sig selv nok, eller nok sig selv.

”

Jeg kan ikke, hvad jeg vil. Langt de fleste ting, jeg gerne vil, kan jeg ikke. Og det er ikke fordi, jeg ikke vil det nok. Det er fordi jeg ikke kan. Fordi jeg ikke er almægtig.

For Luther derimod er frihed ikke frihed til at vælge sin plads, men frihed til at handle det sted, hvor man allerede er. At insistere på en grænseløs frihed kan nemlig let blive individets undskyldning for ikke at handle. Luther vender derfor frihedstanken på hovedet med en bemærkelsesværdig logik: Fordi livets store regnskab ikke afhænger af vores egne handlinger, *netop derfor* er vi sat fri til at tjene næsten.

Det Luther har indset er, at hvis der er blot fem procent chance for, at vi kan frelse os selv, så ville vi selvfølgelig sætte alt ind på det. Eller hvis der blot er en procent chance. Hvis alt i mit liv blev afgjort af mig selv, så ville jeg selvfølgelig lægge al min energi dér.

“Du kan, hvad du vil,” siger vi tit i dag. “Du skal bare ville det nok.” Håndboldtræneren siger det til sine spillere. Forældrene siger det til deres børn. Det lyder som en opmuntring, men det er i realiteten et umenneskeligt pres at lægge på individet. For det passer jo ikke. Jeg kan ikke, hvad jeg vil. Langt de fleste ting, jeg gerne vil, kan jeg ikke. Og det er ikke fordi, jeg ikke *vil* det nok. Det er fordi jeg ikke *kan*. Fordi jeg ikke er almægtig.

I DR-dokumentaren “De perfekte piger” fra 2015 følger man 3. g’eren Line. Over hendes computer hænger der en seddel: “Hvis bedre er muligt, er godt ikke godt nok”, står der. Hun kan godt lide den seddel, forklarer hun. Den er meget motiverende. Hun har selv printet den ud og hængt den op. Og nu hænger den der, som en lovtavle, hun selv skal leve op til – men som hun aldrig kan opfylde. Det er et ekstremt tidstypisk billede på det moderne individ. Hvis først jeg tror, at jeg kan opfylde idealet, så har jeg aldrig gjort nok. Hvis først jeg tror på, at jeg kan realisere mig selv fuldt ud, så er jeg aldrig nok mig selv. Jo mere, jeg prøver, jo mere er jeg bagud. Der er ikke noget at sige til, at vi i dag føler os utilstrækkelige.

Det er derfor, det var så afgørende for Luther at slå fast, at individets egen præstation hverken gør fra eller til. Fordi vores liv ikke afhænger af, om vi har *præsteret* nok, *netop derfor* er vi sat fri til at tjene næsten. Fordi alt ikke afhænger af, om vi vil noget nok, *netop derfor* er vi sat fri til at realisere

kærligheden i stedet for at realisere os selv.

Pico og Luther begynder hver sit spor i historien. Pico indleder renæssancen, som løber videre som humanisme og oplysning, og som kan følges helt op til vor tids positive psykologi og tro på det gode kerneselv. Luther indleder reformationens spor, som løber videre som religionskritik og eksistenstænkning, og som kan spores helt op til Freud og påstanden om, at selvet ikke er en kerne, men derimod dybt splittet. Begge spor har hver sin udgave af det enestående individ.

Et enestående paradoks

Ateisten Rousseau og eksistenstænkeren Kierkegaard er er f.eks. begge enige om, at målet for ethvert menneske er at blive et *myndigt* individ. Dvs. et individ, som *står ene som sig selv*, og som *står inde for sig selv*. Men hvor Rousseau hævder at individet først er enestående, når det er enestående forskelligt fra andre, så hævder Kierkegaard, at det sande individ er det, der står tilbage, når man opgiver at se sig selv som enestående. Det er med andre ord i selve jagten på at blive et enestående selv, at vi farer vild i os selv eller mister os selv.

At finde en sandhed, som er sandhed for mig, betyder ikke, at jeg skal finde den sandhed inde i mig selv. Det er en blindgyde. At stå ene, siger Kierkegaard, er noget, vi hjælper hinanden til. Intet menneske er sig selv for sig selv. Alligevel er det det, både radio-oraklet og Rasmus’ forældre opfordrer Rasmus til. Men uden det andet menneskes hjælp mister vi os selv. Den anden kan ikke frelse os, men uden den anden er vi fortabte.

Ethvert menneske står ene – ved en andens hjælp, skriver Kierkegaard. Og det er jo et paradoks. For hvis man er blevet hjulpet, så står man jo ikke *ene*. Men det er netop pointen. At intet menneske står ene, men at vi mennesker er dybt forbundne, og at vi derfor er dybt afhængige af hinandens hjælp til at blive os selv. Og det er der i sig selv noget forløsende i. At jeg er sat fri fra mit eget selvrealiseringsprojekt. At det højeste, jeg kan opnå i livet, ikke er at kæmpe for at fremstå enestående, men at hjælpe et andet menneske til at stå ene. ✚

5

SKARPE TIL BISKOPPEN

Hvordan kan du vide, at kristendommen er sandheden? Hvorfor har Gud brug for en kirke? Og er det ikke hykleri at blive i folkekirken, hvis man ikke tror på trosbekendelsen? Biskop Lise-Lotte Rebel svarer.

Der er mange religioner i verden. Hvordan kan du vide, at netop kristendommen er sandheden?

Nu har jeg ikke valgt kristendommen, ligesom jeg vælger vaskepulver. Jeg blev døbt ind i kristendommen, før der var nogen, som kunne spørge mig, om jeg syntes om det. Og det er jeg dybt taknemmelig for. Som 16-årig mistede jeg min far og rettede min vrede mod en gud, der vilkårligt sendte lykke eller ulykke til os mennesker. Men det gik op for mig, at den kristne tro ikke taler om Gud som en vilkårlig tyrant. Det er gennem den korsfæstede og opstandne Herre, Jesus Kristus, Gud viser os, hvem han er. Kristendommens sandhed viser sig for mig i, at Gud er stor nok til at rumme alt, hvad der møder mig i mit liv – intet er for småt, for smukt eller for tarveligt.

Verden er lige så fuld af krig, ulykker og elendighed som for 2.000 år siden. Hvorfor har kristendommen ikke gjort nogen forskel?

Nu er jeg faktisk ikke enig i, at kristendommen ikke har gjort nogen forskel. Den har givet os blik for menneskets ukrænkelighed, livets storhed, kunstens skønhed og omsorg for de svageste. Det betyder ikke, at jeg anerkender alt, hvad der er sket i kristendommens navn som godt eller rigtigt. Kristendommen giver os ikke medhold i vores magtstræb og begær, og når den slags udfolder sig under henvisning til Guds vilje, så kan vi være temmelig sikre på, at det er noget helt andet, der er tale om. Kristendommen bevarer blikket for, at der er forskel på vores verden og Guds rige, hvor alt er godt. Det rige kan vi ikke fremtvinge her på jorden, men vi har fået lov at håbe, at Gud selv vil sætte det i værk. Engang.

For 100 år siden mente teologerne, at Bibelen forbød kvinder at blive præster. I dag er kirken fuld af kvindelige præster. Viser det ikke, at man kan fortolke Bibelen præcis, som man har lyst til?

Nej, vi kan ikke fortolke Bibelen akkurat, som vi har lyst. Men bibelfortolkningen afspejler forskellige tiders tankegange. Vi finder det, vi kigger efter. Teologer i det 20. århundrede begyndte at stille spørgsmål ved, hvordan de meget få bibelord om kvinders plads skulle fortolkes. Der blev kastet et nyt lys over disse skrifter, som betød, at spørgsmålet kunne betragtes som perifert i forhold til det bibelske budskab. Men da det drejer sig om forskellige fortolkningsmuligheder, betyder det også, at præster, som ikke er enige, skal have lov til fortsat at være i kirken. Den frihed adskiller folkekirken fra en fundamentalistisk sekt.

Hvorfor har Gud brug for en kirke med tusindvis af præster, ansatte, bygninger og ejendomme?

Jeg skal ikke kunne svare for, hvad Gud har brug for. Men som jeg forstår det kristne evangelium, skal der være steder, hvor Guds ord kan forkyndes, dåben forvaltes og nadveren modtages. Sådan er det, fordi vi mennesker har brug for det. Og intet er for godt, når vi indretter en bygning, som med et lidt misforståeligt udtryk kunne kaldes Guds hus. Her må ikke sjuskes. Derfor skal der også være præster, som er dygtige teologer, ansatte, som er samvittighedsfulde i deres arbejde, og menighedsråd, som påtager sig den slidsomme opgave at få det til at fungere.

”

Nej, vi kan ikke fortolke Bibelen akkurat, som vi har lyst.

Men bibelfortolkningen afspejler forskellige tiders tankegange. Vi finder det, vi kigger efter.

Hvis man spørger folk, om de tror på trosbekendelsen, svarer de fleste nej. Alligevel bliver de i folkekirken. Er det ikke hykleri?

Nu retter et menneskes tro sig ikke mod trosbekendelsen. Troen er et forhold mellem mennesket og Gud. Trosbekendelsen er en formulering af troen – i et sprog, et menneske kan vokse i, fordybe sig i. Vi skal ikke udtale os dømmende om andre mennesker. Det er kun Gud, som kender vore hjerter og dommer over dem. Og nej, jeg synes ikke, det er hykleri at blive i folkekirken, selv om man har vanskeligheder ved at acceptere det ene eller det andet led i trosbekendelsen. Jeg tror, at mange mennesker ærligt kæmper med at finde ind til kernen i trosbekendelsens udsagn. Det er en af de største opgaver for kirken at hjælpe dem med det. ✚

”

**Jeg har prøvet at være
til begravelse i kapellet.
Uden præst. Uden salmer.
Så er der ikke meget at
sige. I kirken er der i det
mindste en præst, der
tror, selv om jeg måske
ikke gør.**

JONATAN SPANG

FOLKEKIRKEN

